

Jeffrey Alexander in Bernhard Giesen¹
OD REDUKCIJE K POVEZAVI: PREGLED
RAZPRAVE O MIKRO-MAKRO POVEZAVI

Najin cilj v tem prispevku je opraviti "podroben pregled razprave" o mikro-makro povezavi, da tako začrtava zgodovinski in teoretski okvir v katerem bo mogoče brati sodobne spore. Predmet te razprave se je začel postopoma pojavljati kot ključni problem sodobne sociološke teorije ta je začela presegati paradigmatične meje in krepi komunikacije med različnimi teoretskimi tradicijami in disciplinarno integracijo. Čeprav je mikro-makro-tematika vstopila v sociološko teoretiziranje kot samostojen in ustaljen problem šele v zadnjih desetletjih, lahko sledimo njeni predzgodovini vse od pozne srednjeveške misli prek povojnih metametodoloških razprav o znanosti, epistemologiji in politični teoriji.

V nadaljevanju trdimo, da bi dihotomijo mikro-makro morali razumeti kot analitično distinkcijo in da so vsi poizkusi, da bi se jo povežalo s konkretnimi dihotomijami - kot "posameznik versus družba" ali "delovanje versus red" - v osnovi zgrešeni. Še več, samo če omenjeno dihotomijo razumemo analitično, je mogoče doseči povezavo med mikro in makro. Vendar so v obdobju njene intelektualne predzgodovine distinkcijo med mikro in makro izpodrinile druge konceptualne opozicije. Mogočne filozofske dihotomije so ta bolj analitično diferenciran pojem združile z globoko vkoreninjenimi disputi, ki so bili pogosto podprti s političnimi in socialnimi konflikti. To prekrivanje mikro-makro tematike z epistemološkimi, ontološkimi in političnimi distinkcijami je vnelo silovite dispute, v katerih se je zahtevalo odločitev med nezdružljivimi alternativami. Takšna izbira na vse ali nič je izključevala vsak poskus sprave.

Verjameva, da je prenos mikro-makroematike in splošnih, vseobsegajočih filozofskih in političnih razprav v disciplinarno domeno družbene znanosti postopno omejil nasprotja in konflikte, vsebovane v predsocioloških postavitvah problema. Prizadevanje za vzpostavitev sociologije kot znanstvene discipline je pripomoglo k zaprtju meja za ontološka in metafizična vprašanja. Prvikrat je bilo mogoče obravnavati problem na distinktivno sociološki namesto na filozofski ali politični način. Poskušava pokazati, da je v tej začetni, klasični fazi sociološka teorija na novo preoblikovala združene dihotomije v argumente o splošni naravi empiričnih procesov. Vprašanja so se osredinila okoli tega, ali je bilo delovanje racionalno oziroma interpretativno in ali so med posamezniki potekala pogajanja o družbenem redu, ali pa so le-tega vsi lile kolektivne ali emergentne sile.

Vseeno pa mikro-makro razprava s prevodom v sociološko teorijo ni bila v celoti "sekularizirana". Čeprav je vzpostavitev empirične discipline izključila nekatere filozofske skrajnosti in pokazala na določene možnosti sinteze, je šlo v glavnem za enostavno premestitev kontroverze na drugo raven. Dejansko se je postklasično obdobje soočilo s ponovno oživitvijo filozofske razprave, ki je vprašanje na novo polarizirala. Znova so se prepletla politična in eksplanatorna vprašanja, sama možnost emergentnih značilnosti je bila ostro postavljena pod vprašaj in izbruhnila je metametodološka kontroverza glede mej sociologije kot znanstvene discipline.

Tej filozofski razpravi je sledil nov krog dihotomizirajoče argumentacije v sociologiji. Odgovor na to fazo je bil odvisen od poskusa, da bi se mikro-makrotematika

konceptualizirala kot razlikovanje med različnimi ravnemi empirične stvarnosti. Prepričana sva, da je to distinktivna dopolnitev sociološke razprave v njeni najnovejši fazi. Namesto da bi postavljali nasproti nezdržljive koncepte o vzpostavitvi socialne stvarnosti, najpomembnejši sodobni teoretski argumenti raje poskušajo odkriti empirične zveze med različnimi ravnemi socialne stvarnosti. Ta analitična diferenciacija odnosa mikro-makro je postavila novo raven interparadigmatskega diskurza in na novo postavila problem: konflikt o redukciji se nadomešča z iskanjem povezave.

Pot k povezavi in v njej vsebovane možnosti za teoretsko sintezo so pripravila zgodnja teoretiziranja Maxa Webra in Talcota Parsonsa. Njuni teoriji se upirata temu, da bi ju klasificirali bodisi kot mikro bodisi kot makro. Sodobno gibanje od redukcije k povezavi črpa svoj navdih v primerih, ki so jih začrtali ti prvi veliki poskusi mikro-makrosinteze, čeprav ne sledi samim teorijam.

...(izpuščeno je poglavje Filozofsko ozadje)

Mikro-makro razcep v klasični sociološki teoriji

Ob koncu devetnajstega in v prvih letih dvajsetega stoletja so se te filozofske dihotomije reproducirale v temeljnih zastavitvah novega, bolj empiričnega načina diskurza: v sociološki teoriji. Čeprav splošna in abstraktna se sociološka teorija razlikuje od filozofije po svoji izrecni zavezanosti empirični znanosti. V sociološki teoriji postanejo neempirične zadeve metafizike in morale implicitni deli diskurza; le redko določajo njegovo eksplicitno naravo. Postanejo "predpostavke" sociološke argumentacije. Na to splošno, predpostavljeno raven se je prevedla filozofska razprava o posamezniku in družbi, in celo ta podmenska razprava je pogosto potekala v smislu narave konkretnih, empiričnih dejstev.

Čeprav je Marx navsezadnje izdelal najbolj vplivno argumentacijo v prid čiste makroperspektive v sociologiji, so njegovi zgodnji spisi poudarjali zavest in delovanje. S tem da je prek Feuerbachovega kritičnega materializma "spustil nazaj na zemljo" Heglov transcendentalni idealizem, je Marx z vztrajanjem pri osrednji vlogi človekove aktivnosti (praxis) nad objektivno silo vpeljal v igro moč kritične racionalnosti. V "Tezah o Feuerbachu" (Marx 1965 /1845/) je nastopil proti "materialističnemu nauku, da so ljudje proizvod okoliščin" in da "so spremenjeni ljudje proizvod drugih okoliščin." Takšen nauk pozablja, je trdil, "da je človek tisti, ki spreminja okoliščine." Ta radikalen poudarek aktivističnega spreminjanja okoliščin daje mikro ravni jasno častno mesto. Ko Marx nadaljuje argumentacijo proti "materialističnemu nauku" na osnovi tega, da le-ta "nujno zaide v delitev družbe na dva dela," se lahko začnemo spraševati, kako radikalen bi utegnil biti ta zgodnji sociološki klic po mikroanalizi. Ali kritika materializma pomeni, da moramo upoštevati le posameznike in zavest, brez vsake reference na nadindividualne strukture?

Seveda nikakor ni bilo tako. Še več, odgovor na vprašanje, zakaj ni bilo tako, nam lahko pove nekaj pomembnega o tem, kako je treba sociološko pojmovati povezanost mikro-makro. Vse od začetka Marxovih socioloških spisov je jasno, da akterja nikoli ni pojmoval individualistično, in ker tega ni storil, tudi ni nikoli predlagal čiste mikro usmeritve. Praksa, ki spreminja okoliščine, je v Marxovih zgodnjih spisih oblika interpersonalne komunikacije; ta dosega svoj kritični moment s sklicevanjem na globoko zakoreninjene, univerzalistične sisteme prepričanj, se pravi prepričanj, ki združujejo izolirane posameznike. Kot razlaga Marx (1967 /1842/:135) v enem svojih zgodnjih spisov iz tega obdobja, "Ideje, ki so osvojile našo pamet in naše misli, ideje, da je razum pozabljen v naši zavesti, so verige, iz katerih se ne moremo iztrgati ne da bi pri tem strli svoja srca."

Osredotočenje na individualno zavest - v kognitivnem, moralnem in afektivnem smislu - in mikro raven, z drugimi besedami, ne implicira nujno *individualistične* pozicije! ki bi to individualno zavest razumela kot nepovezano s slehernim distinktivno socialnim ali kolektivnim procesom. Vendar pa pomeni, da je treba takšno kolektivno silo subjektivno konceptualizirati.

Empirično mikroanalizo, do katere bi takšne subjektivne formulacije kolektivnega reda lahko privedle, predlaga Marx z usmeritvijo na alienacijo v *Ekonomsko-filozofskih rokopisih*. V nasprotju s čisto filozofskimi spisi - na primer v zgodnji idealistični in kasnejši eksistencialistični tradiciji - alienacija tu ni razumljena kot ontološko določilo, pojmovanje, s katerim bi se zajamčila neodpravljava dihotomija posameznika (mikro) in družbe (makro). Marx opisuje alienacijo kot kontigentno empirično dejstvo. To mu dopušča možnost razmišljanja v smislu medsebojno povezanih ravni. Ko trdi, da je alienacija dejansko individualno izkustvo odtujenosti, predlaga, da jo hkrati lahko razumemo tudi kot "prevod" interpersonalnih, strukturnih pogojev na individualno raven. Vendar v teh zgodnjih spisih Marx ne vztraja pri popolni homologiji, na replikaciji makro pogojev v mikro pogojih. Upravičeno nas je energično opozarjal na mikro raven alienacije. Prepričan je, da razkriva relativno avtonomno posredovanost kolektivnega reda, ki jo je potrebno posebno preučiti. Ko Marx (1963 /1844/:131) vztraja pri tem, da alienacija ustvarja zasebno lastnino in ne, da zasebna lastnina ustvarja alienacijo, trdi, da je individualna izkušnja pomembna neodvisna spremenljivka v makrosociološki analizi, celo kadar ni - na način predpostavke - obravnavana kot vir družbenega reda.

V svojem kasnejšem teoretiziranju se Marx nagiba k bolj izključnemu makro osredotočenju, vendar tega ne počne zato, ker bi se pomaknil od individualistične k kolektivistični filozofski poziciji. Sprva se je osredotočal na emergentne značilnosti, ki so umeščene na empirično raven posameznika; kasneje pa se je osredotočil na emergentne značilnosti, ki so vmeščene na empirični ravni skupine, kolektiva in sistema. Z drugimi besedami, nadajeval je razpoznavanje emergentnih značilnosti, in to pomeni, da so njegove postavke o redu - bodisi da je red "individualističen" ali "kolektivističen" (glej Alexander 1982a in pogl. 1 in 8 zgoraj) - ostale iste. Kar se je spremenilo, ni njegovo razumevanje reda, temveč njegovo razumevanje delovanja. Vendar pa ima ta premik pomembne posledice za povezavo mikro-makro. Ker je Marx v spisih po 1845. prešel od ekspresivnega pojmovanja delovanja k instrumentalnemu, alienacije ne uporablja niti za poudarjanje čustvene odtujenosti niti za to, da bi na tej osnovi vzpostavil nujnost mikro usmeritve. Bolj jo uporablja za poudarjanje objektivirane, protičustvene lastnosti delovanja v kapitalistični družbi in za to, da bi na tej osnovi vzpostavil irelevantnost mikro ravni "motivacijskega vprašanja" za sociološko analizo (glej Alexander 1982b:48-53).

Ker je pobjagovljenje "na konju" in vlada menjalna vrednost, ni mogoča konkretna, posebna senzibilnost, za katero Marx verjame, da je podlaga človeške interpretacije v nekapitalističnih družbah. Ker so akterji zvedeni na bitja, ki mehansko preračunavajo svoje zunanje okolje, se pozornost teorije povsem odmakne od mikroanalize zavesti, motiva in intence. Kapitalistom in delavcem vladajo naravni zakoni socialnega življenja. Neizogibno gibanje od absolutne k relativni presežni vrednosti jih žene v socialistično revolucijo. Objektivne okoliščine zdaj spreminjajo ljudi.

Marxova briljantna empirična razčlenitev instrumentalne akcije in načina, na katerega je omejena z makrostrukturami, je tisto, kar napravi pozni marksizem za paradigmo vsake sociološke teorije, ki si prizadeva za privilegij makroanalize nad mikroanalizo. Ta

strukturni poudarek je v nadaljevanju ustvaril temeljne probleme zahodnega neomarksizma, ki si je prizadeval ponovno vzpostaviti osrednost zavesti v kritični teoriji.

Klasično alternativo takšnega strukturalnega razumevanja kolektivnega reda je postavil Durkheim, ki je vse od začetka svoje kariere iskal način, kako združiti zavest družbe s pripadnostjo posameznika. Durkheimova vez s filozofsko tradicijo holizma in realizma je povsem jasna kot v njegovi znameniti izjavi v *Pravilih sociološke metode* (Durkheim 1938/1895/), kjer pravi da so "družbena dejstva stvari", ki so "prisila" v odnosu do posameznika. Enako previdnost kot pri Marxu lahko ugotovimo tudi pri Durkheimovem strukturalizmu, in to iz enakih razlogov. Celó v najbolj dramatičnem makro razpoloženju je Durkheima njegova pripadnost sociološkemu realizmu kot nasprotnemu filozofskemu realizmu vodila k temu, da je družbo uoreninil v interakciji; prizadevanje, ki mu je omogočilo, da se je izognil največji protiindividualistični skrajnosti. V delu *Delitev dela v družbi* (Durkheim 1933/1893/) na primer umešča makro, družbeno silo, v "nepogodbene elemente pogodbe" in vidi le-te kot nastajajoče iz funkcionalnih posegov rediščočega stanja. Podobno se v drugi knjigi tega zgodnejšega dela zgodovinski izvori moderne socialne strukture povezujejo s konkretno interakcijo, v tem primeru z rastočo gostoto populacije in iz nje izhajajočim bojem za preživetje. V delu *Samomor* (1951/1897/) povezuje Durkheim postvarjene "samomorilske tokove": obravnava jih kot polja prisile v čistem makro smislu, z vzorci interakcije v solidarnih skupinah različnih vrst.

Čeprav je Durkheima njegova lastna zavezanost empiričnemu preudarku morda odvrnila od realističnih ekscesov filozofskega teoretiziranja, je vseeno res, da je v teh zgodnjih spisih pojmoval emergentne značilnosti izključno makro. Šele z razvojem svoje misli v 1890. je Durkheim odkril način, kako se izogniti antitezi zrelega Marxa med individualno (mikro) in socialno (makro) določenostjo. V nekem smislu je ponovno odkril spoznanje mladega Marxa. Če se delovanje pojmuje simbolno in emocionalno je začenjal razumevati, potem je mogoče razumeti kolektivni red tako, da s svojo sposobnostjo, oblikovati izvajanje teh voluntarnih možnosti, nalaga omejitve. To je Durkheima navedlo k načelnemu priznanju, da je socialna teorija, ki gradi na premisah emergentizma, lahko empirično mikro naravnana.

Čeprav se je Durkheim pomaknil k teoriji družbe, ki je v osnovi "religiozna, je pri tem, da so najbolj močni elementi simbolnih sistemov odvisni od posvečenosti, da so bili učinkoviti le zato, ker so se opirali na najbolj varovane občutke posameznih osebnosti (glej Alexander 1982b:259-98). Ko je Durkheim opisoval, kako se Aborigini v svojih ritualnih obredih preobrazijo v podobe totemske živali, je bil to teoretski, ne zgolj etnografski opis. Odkril je, kako individualno delovanje reproducira socialno kontrolo. Delovanje je bilo sestavljeno iz nenehnih reprezentacij, simbolna dejavnost, ki je konceptualizirala kolektivne reprezentacije na temu primeren individualen način.

S tem poznejšim načinom Durkheimovega teoretiziranja je bila zagotovo upravičena mikroanaliza, saj se je verjelo, da je osvetlitev zaznavnih procesov ter emocionalne in simbolne menjave v srcu kolektivnega življenja. Vendar pa Durkheim nikoli ni razvil niti zasnove socialne psihologije, ki bi lahko zadovoljivo razložila takšne mikroprocese. Ta neuspeh je ob dopolnitvi z njegovo pozitivistično predanostjo observabilnim, "zakonitim" pravilnostim in misijonarsko vneto, da brani avtonomijo sociološke discipline, pomenil, da poudarjene mikrokvalitete njegovega poznega teoretiziranja nikoli niso bile sistematično osvetljene ne od Durkheima samega niti ne od njegovih učencev niti od njegovih interpretov na sodobnem prizorišču. Prav kakor so Marxovi pozni spisi postali paradigmatični za makroteoretike, ki so pisali znotraj racionalistične in materialistične

tradicije, tako je Durkheimova pozna teorija postala "klasična" referenca sociologov, ki so bili prepričani o subjektivnosti delovanja, vendar so jo obravnavali kot urejeno na dosleden makro, antivoluntarističen način.

Potemtakem sta Durkheim in Marx kljub vsem kompleksnostim in možnostim svojih del proizvedla močno polemične argumente za enostranski makro poudarek (Alexander 1984 /poglavje 1, zgoraj/). Glede na domet filozofskega diskurza, ki je bil v ozadju te klasične razprave, je bilo neizogibno, da njuni poziciji ogrozijo teorije, ki so z enako silovitostjo polemizirale na mikro, antistrukturalen način. Enako kot sta Durkheim in Marx združevala predpostavljeno obrambo kolektivnega ali emeregentističnega prijema z zunajteoretskimi problematikami, kot je ideologija, je bil individualizem teh "antikolektivističnih" prijemov podčrtan z latentno političnimi poudarki.

Ameriški pragmatizem, vsaj v svoji jamesovski različici (Lewis in Smith 1980), ki se predstavlja kot močna reakcija na realizem katerekoli vrste, se je razvil v neposrednem antagonizmu s transcendentalnim idealizmom v obeh njegovih oblikah, kantovski in heglovski. V pragmatistični perspektivi pomeni individualno izkustvo vir idej, pomen pa, prej kot narobe, izhaja iz interakcije. Meadovo delo je najpomembnejši prevod filozofije pragmatizma v sociološko teorijo. Navdihnjen z ameriško ideologijo, s katero se je poudarjala fluidna in prilagodljiva narava njene demokratične družbe, je Mead (1964 /1934/) povezal družbo z igro. Poteza slehernega danega akterja je spodbujena kot odgovor na delovanje drugega; ni je mogoče videti kot proizvod neke apriorne kolektivne sile. Še več, reakcija drugega igralca na pomembne načine določa sam pomen delovanja, na katerega se ta igralec odziva. V kontingentnosti takšnih igralnih situacij postajajo delovanja in odzivi kritični vir vzorčenja družbenega reda. S takšno obravnavo vodi meadovska teorija v mikro-sociologijo, ki nima makroreferenc. Dejansko Mead ni napisal skoraj ničesar o institucionalnih procesih ali o notranjem konstituiranju kulturnih sistemov.

Vendar takšna predstavitev Meada pomeni predstavitev le ene plati njegovega dela, dasiravno tiste, ki so jo izbrali in poudarjali njegovi nasledniki v interakcionistični tradiciji. Čeprav pomen izraža le iz interakcij z drugimi, je Mead verjel, da akterjeva zaznavanja teh drugih postopoma postajajo tako posplošena, da le-ti nosijo v svojih glavah "rezino" družbe. Bil je prepričan, da spontanost in naključnost interakcije jamčita, da se ta posplošeni drugi med enim in drugim akterjem ne bo radikalno razlikoval. Četudi so igre kontingentne in potekajo prek odzivanja, se zato vsaka intenca in vsako razumevanje filtrirata skozi podtaknjena pričakovanja, ki konstituirajo pravila. Meadovi akterji interpretirajo stvarnost s sklicevanjem na socialne standarde, sama ideja standardov pa vsebuje določene medosebne regu larnosti.

Tako Meadovo delo predstavlja mikroanalizo, ki je bolj odprta za kolektivistične obravnave (Alexander 1985 /poglavje 8, zgoraj/), precej podobno, kot je Durkheimova teorija predstavljala makro perspektivo, ki se je odpirala posamezniku. Potem, Meadova teorija je obljubljala iti dlje od pozicije "homologije" ali "reprodukcije", s katero je bil omejen domet mikroteorije durkheimovske vrste. Vendar, kot je Durkheimu docela umanjkala socialna psihologija, je Meadu umanjkala institucionalna teorija. Pri Durkheimu je to pomenilo, da so možnosti povezave makro- mikro ostale neprepoznane; pri Meadu je to pomenilo povsem isto. Nobenemu od Meadovih naslednikov ni uspelo razpoznati v njegovi mikroanalizi kolektivnih povezav; izkustvo, ne individualno posredovana struktura, je postalo mejnik interakcionistične mikroanalize.

Podobni problemi so vplivali na drug pomemben razvoj v mikro- analizi, razvoj, ki je razumel delovanje na subjektivističen način. Čeprav Freud zagotovo ni bil filozof, je

njegovo osredotočenje na individuuum odsev širših intelektualnih gibanj, kot sta darwinizem in vitalizem; oba sta bila njega dni pomemben izziv realizmu. Eksplicitno sociološke teorije zgodnje psihoanalize, kot so razvite na primer v delih *Psihologijamnožic in analiza Jaza* (Freud 1959 /1921/), *Prihodnost neke iluzije* (Freud 1928 /1927/), in *Neugodje v kulturi* (Freud 1961 /1930/), so opisovale zunajindividualne skupinske procese kot grožnje individualnemu delovanju, ki jih jo potrebno nevtralizirati, kadarkoli je to mogoče. Ne le, da je psihoanalitična teorija družbe zanikala, da bi skupine in kolektivi služili katerimkoli nujnim funkcijam, temveč je tudi samo eksistenco slednjih povezovala z individualno fantazijo in patologijo. Obravnavala jih je kot popačenja stvarnosti, ki jih je moč odpraviti, če individui postanejo bolj racionalni. Iz tega teoretskega nastavka sledi izrek, da je potrebno vse kolektivne fenomene - vojne, revolucije, institucije, kulturno življenje - razložiti kot manifestacije individualnih osebnosti. Ta redukcionistični epifenomenalizem je bil odgovoren za radikalno mikro osredotočenje večjega dela psihoanalitično usmerjene družbene znanosti vse do današnjega dne.

V dramatičnem nasprotju s takšno redukcijo pa je celoviteje razvita in empirično podprta Freudova klinična teorija osebnosti (npr., Freud 1961 /1930/). Izhajajoč iz prvotnega dejstva, da mora akter zasesti /to cathect/ zunanje objekte, je Freud opisal nenehen niz objektih internalizacij. Ker se zasedba objektov širi od dojlje, ki je prvobiten objekt, k drugim, bolj oddaljenim, poganjajo rast osebnosti zaporedne internalizacije. Po eni strani se po Freudu subjekt konstituira prek teh introjekcij; po drugi strani pa razume socializirane akterje kot neodvisne vstavke v strukturo samih objektov, s katerimi se, po drugi strani, soočajo.

Potemtakem so s Freudovo klinično teorijo, ki se posveča tako zunajindividualnim kot individualnoodvisnim elementom, položeni temelji za sistematično rekonstrukcijo povezave mikro-makro. Vendar se v okviru ortodoksne psihoanalitične tradicije same nikoli niso zavzemali za to teoretsko možnost. Problem ni bil toliko odsotnost institucionalne teorije - ki je problematična pri pragmatizmu - temveč prisotnost institucionalne teorije, katere predpostavke so radikalno nasprotovale tistim, na katerih se je oblikovalo klinično delo.

Mead in Freud s tem, da sta upodobila mikrosubjektivne procese, ki so lahko urejeni brez prisilnega omejevanja, opisala "drugo plat" Durkheimove makroteorije. Prav tako sta razvila "mikro zrcalno podobo" neke druge klasične makrotradicije, namreč Marxove teorije omejevanja brez subjektivnosti. Ne da bi poudarjala interpretacijo in čustva, ta mikroteorija raje slika delovanje kot objektivno, mehanistično in racionalno. Marxovska predstava delovanja kot menjave je ohranjena, vendar se zavrača ideološko kritiko, ki je to teorijo vezala na obdobje kapitalizma. Ne gre za to, da bi se akterji ne vključevali v socialno življenje, temveč da se jih, kadar to počno, ne obravnava, kakor da so bili socializirani že pred to interakcijo samo. Iz tega izhaja, da akterji prej preračunavajo svoj odnos do zunanje stvarnosti, kot pa interpretirajo naravo svoje povezanosti z njo. Ker se za preračunljivost domneva, da je inherentna, naravna zmožnost, akterji ne potrebujejo tega, da bi jih družba opremila z interpretativnimi standardi. S tem se predpostavlja racionalnost, še več, spodkopuje se možno emocionalnost delovanja, saj se je v zvezi s slednjo domnevalo, da ima iracionalne, zatorej nepreračunljive implikacije. Kajti teorija racionalnega delovanja je privolila v pojmovanje, da je vedénje na standardiziran, objektivni način predvidljivo.

Čeprav je ta prijem racionalnega delovanja prav tako instrumentalističen kot Marxov, je drugačen po tem, da je agresivno individualističen. V resnici, je Marx svojo teorijo

razumel kot "kritiko politične ekonomije", saj je ob sprejemanju njenih predpostavk o delovanju zavrnil njen individualizem. Teorija racionalnega delovanja pa ta argument pripelje v sklenjen krog; njeni zagovorniki jo pogosto razumejo kot odgovor ne le na subjektivistično mišljenje temveč tudi na prisilne implikacije teorij, kakršna je Marxova, teorij ki vztrajajo pri zapiranju racionalnega akterja v kolektivni okvir.

Ta racionalistična različica mikroteorije se še zdaleč ni predstavljala na tako koheziven način kot interakcionizem ali psihoanaliza, niti je ni moč povezati z osrednjim intelektualnim razvojem v devetnajstem stoletju. Najbolj pomemben dosežek v njeni sodobni obliki je bil behaviorizem, "psihologija brez zavesti", ki jo je razvil Watson in so jo dodatno okrepili eksperimenti Pavlova. Behaviorizem sledi darwinističnemu poudarjanju prilagoditve in izkušnje, izključuje pa pragmatični poudarek na interpretaciji. Delovanje prikazuje kot dražljaj in odziv, učenje pa razume kot zbir materialnih izkustev prek fizičnih okrepitev. To, da so bili ti dražljaji in okrepitev pogosto urejeni in so po drugi strani proizvedli urejeno vednjenje, je behaviorizem razumel kot srečno, a nenamerno posledico nepretrgane verige individualnih interakcij.

Seveda so enako poudarjanje nenamerne urejenosti racionalnih delovanj v samem srcu teorije racionalne izbire artikularili klasični ekonomisti. Začenši z delom Adama Smitha (1776) in z nadaljevanjem v neoklasični misli dvajsetega stoletja je ekonomska teorija razvila preprost, a učinkovit račun za napovedovanje individualnega delovanja. Znova so se motivacijska racionalnost in pomembni okolni parametri predpostavljali kot danosti. Cene imajo vlogo dražljaja, nakupi in naložbe vlogo odziva. Družbeni red izhaja iz delovanj, ki imajo povsem individualen nagib in jih vodi lasten interes. Tržišča strukturirajo priložnosti, tako da so transakcije lahko vzajemno donosne in se vzpostavljajo reciprociteta. Zaradi te "nevidne roke" se mikro osredotočenje racionalne izbire obravnava kot samozadostno.

V zgodovini sociologije je mikro poudarek, ki sta ga pospešila behaviorizem in teorija racionalne izbire, močno podprla Simmelova sociologija (npr. Homans 1958). To je ironično, glede na to, da je bila Simmelova filozofska pozicija antinominalistična in da je ostro zavrnil vsako antisubjektivno razumevanje delovanja. Posebnosti Simmelove recepcije izvirajo iz umetnih delitev, ki jih je vzpostavil med različnimi razsežnostmi svojega teoretiziranja, zlasti iz razlikovanja med formalno sociologijo in metafiziko ali sociologijo kulture (Simmel 1950). Medtem ko se metafizika ukvarja s subjektivnostjo in spekulira o splošnostih, mora sociologija, ki se upravičeno tako imenuje, abstrahirati od posebne vsebine izkustva in govoriti samo o oblikah. Simmel je vztrajal pri tem, da se morajo formalni odnosi, kot sta konflikt in menjava, obravnavati izključno v smislu njihovih kvantitativnih značilnosti - na primer, število vpletenih ljudi in število in stopnja interakcij. Znotraj omejitev teh objektivnih parametrov se potem lahko predstavi strukturo družbenega reda kot nastajajočo iz individualnega delovanja in izbire.

Čeprav je Simmel priznaval, da splošni pojmi kot "individuum" obstajajo in lahko celo pomembno uravnavajo interakcijo (Simmel 1977), jih je upodobil, kot da se nahajajo zunaj in nad glavami individualnih akterjev. Posledica tega je, da je interakcijo pogosto predstavil, kot da poteka brez vsake navezave na "pojme" (npr. Simmel 1955). Zato ni presenetljivo, da so pomembne vidike njegove formalne sociologije lahko prevzeli behavioristi in teoretiki menjave, kot opravičilo za zavzemanje za čisto mikro sociologijo.

Ta, čeprav kratka in shematična razprava o klasičnih socioloških prevajanjih filozofskih razprav o posamezniku in družbi kaže, da je sociološka misel od vsega začetka ponujala obet bolj sintetičnih in manj nepopustljivo antagonističnih konceptualizacij

odnosa med obema. Po eni strani je eksplicitna disciplinarna zavezanost "družbi" ustvarila inherenten interes za povezavo med individualnim in kolektivnim vednjem celo med tako reduktivnimi sociološkimi teoretiki, kot so bili behavioristi. Po drugi strani pa je eksplicitno empirični poudarek nove discipline prisilil celo takšne makroteoretike, kot sta bila Marx in Durkheim, k temu, da so si prizadevali utemeljiti svoja sklicevanja na kolektivne sile v delovnih observabilnih, delujočih individuomov. Če je sociolog(inja), zaradi disciplinarnih *cum* predpostavljenih razlogov, poudarjal(a) pomembnost kolektivnih ali skupinskih sil, to ni pomenilo, da (on ali ona) zanika obstoj delujočih individuomov v ontološkem smislu. V bistvu to tudi ni pomenilo, da bi on ali ona zanikal(a) kritično vlogo, ki jo imajo pri ohranjanju makro urejenosti individualni, mikroproces. Kajti kolektivne sile, kot jih je pojmoval Durkheim, so bile "idealne", vendar tudi empirične; v ontološkem smislu so morale pripadati internim stanjem človeških individuomov.

Skladno s to domnevo so sociološki teoretiki ločili ontološka vprašanja od epistemoloških vprašanj in reformulirali obe problematiki v doslednejšem sociološkem smislu (Alexander 1982a:64-112). Za sociološko teorijo je epistemologija postala "problem delovanja": Je vedoči akter racionalen ali interpretativen? Vendar, čeprav se delovanje postulira, je potrebno določiti končni vir te vednosti. Mogoče ga je umestiti znotraj ali zunaj vedočega individuuma. To je problem reda in označuje sociološko predelavo ontološkega vprašanja. Vprašanje reda v sociologiji zadeva končni vir socialnih vzorcev; ne zadeva ontološkega vprašanja o tem, ali so ti vzorci oz. posamezniki, ki jih podpirajo ali pa tudi ne, stvarni. Izvor vzorcev je moč obravnavati individualistično, in v tem primeru se "kredit" za socialne vzorce, vloga neodvisne spremenljivke, na kontingenten način podeli mikroprocesom. Nasprotno se izvor vzorcev lahko obravnava tudi, kot da izvirajo iz nekega vira zunaj vsakega posameznega individuuma, in v tem primeru se individualni akter, čigar eksistenca per se je še vedno priznana, lahko obravnava kot žrtev kolektivnih okoliščin oz. njihov bolj ali manj voljan (ker je socializiran) medij.

Porajanje sociološke teorije in filozofije je torej napravilo mikro- makroproblematiko znatno bolj kompleksno. V sociološki teoriji se mikro lahko obravnava kot raven analize, ki je vredna neodvisne obravnave četudi individuum ni obravnavan, ne ontološko ne metafizično, kot vir reda sam ali sama po sebi. Ker sociologija vztraja pri empiričnem osredotočenju in ker jo njen disciplinaren poklic usmerja k družbi, vprašanja kontingence in svobode niso inherentno povezana z osredotočenjem na posameznika per se. To je razlog, zakaj se empirični disputi tako široko razmahnejo.

Zaradi takšne predpostavljene kompleksnosti se je izoblikovalo vsaj pet poglobitnih pristopov k mikro-makro odnosu. Sociološka teorija je trdila, da (1) racionalni, smotrni individuumi ustvarjajo družbo prek kontingentnih dejanj svobode; (2) interpretativni individuumi kreirajo družbo prek kontingentnih dejanj svobode; (3) socializirani individuumi rekreirajo družbo kot kolektivna sila prek kontingentnih dejanj svobode; (4) socializirani individuumi reproducirajo družbo s prevajanjem obstoječega socialnega okolja v mikro okvir; in (5) racionalni, smotrni individuumi privolijo v družbo, ker so k temu prisiljeni z zunanjo, socialno kontrolo.

Da bi bil razpon možnosti jasen, je ključno razumeti, da sociološka teorija loči vprašanje delovanja od vprašanja reda. Mogoče je privzeti kolektivno pozicijo, ki zanika prvotno odgovornost individuomov in zatorej zavrača primarno mikro osredotočenje. Vendar je ta pozicija reda združljiva s katerikoli od dveh različnih razumevanj delovanja: instrumentalno-objektivnim ali interpretativno-subjektivnim. Kolektivna teorija, ki si zastavlja objektivističen pristop k delovanju, zanika vsako empirično vlogo subjektivnih

zaznav reda in se bori proti vsakemu posebnemu osredotočenju na mikro ali individualno raven. To je opcija 5. Nasprotno pa kolektivna teorija, ki si zastavlja interpretativen prijem, postavi v središče subjektivno zaznavo, čeprav vztraja pri tem, da vsebine te zaznave ležijo onkraj kontingentnosti individualnih dejanj. V tej teoretski tradiciji mikroprocesi prav lahko postanejo osrednje točke empiričnega zanimanja, četudi le zato, ker so pojavi kot osebnosti in interakcije pojmovani kot osrednji "tekoči trakovi" za kolektivna dejstva. Če se individualna subjektivnost pojmuje zgolj kot reproduciranje, imamo opcijo 4. Če pa subjektivno kolektivistična teorija daje mikro ravni analitično avtonomijo - se pravi, če priznava, da se socializirani individuum rekreira v procesu reproduciranja - potem imamo opcijo 3.

Teoretskim pozicijam, ki poudarjajo popolno kontingentnost socialnega delovanja, pa ne zadostuje niti analitična avtonomija. Mikro se enači z individuumom, in ta velja za primarni vir reda. Da bi razumeli, kolikšna je relevantnost te zadnje tradicije za debato mikro-makro, pa ni zadosti, da se osredotočimo samo na problem individualizma. Individualistična pojmovanja reda, enako kot kolektivistična, se vedno oblikujejo na osnovi različnih razumevanj delovanja. Individualistične teorije lahko poudarijo racionalno in objektivno naravo delovanja in v tem primeru se mikroanaliza osredotoča na empirične fenomene, kot so cene, naložbe in priložnosti (opcija 1). Če pa se poudarja subjektivnost individualističnega reda, potem se, nasprotno, mikrofokus pomakne na procese interpretacije in na to, kako so na kontingenten način izvedeni. To je značilnost opcije 2.

V tem razdelku najine razprave sva razvila domnevo, da sta klasična politična ekonomija in behaviorizem sledila prvi opciji, pragmatizem in psihoanaliza pa sta privzemala drugo. Durkheim je zvečine sprejemal četrto možnost, Marx pa je v svojih kasnejših in najbolj vplivnih spisih sledil peti. V teoretiziranih skorajda vseh teh predstavnikov so vsebovani orisi za bolj sintetično povezavo. Odvisno od teoretika je ta povezava nakazana z združitvijo več opcij, privzemanjem opcije 3, ali obojim.

Prva sintetična formulacija: Max Weber

Čeprav je sleherna od pozicij, ki smo jih opisali, zastavila odnos med razsežnostjo mikro in makro ter svoj poseben način in so nekatere ponudile nekaj izvirnih prispevkov k orisu njune dejanske interpenetracije, so vse preostale obremenjene s čezmerno zavezanostjo eni ali drugi strani. Zdi se, da je izmed vseh klasičnih sociologov le Weber videl jasno pot iz te tradicionalne dileme. Čeprav na koncu Webrove formulacije še vedno niso povsem zadovoljive - in predmet spora je celo njihova natančnost - so njegovi prispevki ostali osrednjega pomena za vsak kasnejši poskus povezave vzpostavitve mikro-makro povezave.

Kot nemški naprednjak pod močnim vplivom razsvetljenstva in liberalnih tradicij je bil Weber posebno prepričljiv v svojem zavračanju organicističnih formulacij. Zaradi te povišane občutljivosti ki je na primer v nasprotju z relativno samozadovoljnim Durkheimovim stališčem v Webrovem delu ni mogoče najti nobene sledi ontološko kolektivistične pozicije. Vedno znova je trdil, da je vse, kar "stvarno" obstaja, socialno delovanje. To vztrajanje je pogosto zavedlo njegove interprete, da so njegovo teorijo predstavljali kot nominalistično. To je razlog, zakaj je rubrika "teorija delovanja" pogosto posvečena njegovemu delu. Vendar pa interpretirati Webra na ta način pomeni zapostaviti ne le empirično posredovanost ontologije, ki je v osnovi sociološke teorije, temveč tudi specifično antiindividualistično naravnost samega Webrovega dela.

Kolektivni red je še vedno predstavljal Webrovo izhodiščno točko. Tisto, čemur se mu je uspelo izogniti, je konceptualizacija tega reda na način, ki bi vseboval nepomembnost za delujoče individuume. Weber je raje kot da bi govoril o "silah", previdno govoril o "uniformnosti delovanja". Enoličnost ni nekaj, kar se dogodi določenemu akterju, temveč pomeni na skrajšan način govoriti o nečem, kar je dejansko serija delovanj. "Na področju socialnega delovanja", je napisal v *Gospodarstvu in družbi* (Weber 1978:29), "je mogoče opaziti določene empirične uniformnosti, se pravi, poteke delovanja, ki jih akter ponavlja, ali pa se (simultano) pojavljajo med številnimi akterji." Kar zanima sociologijo, so "tipični načini delovanja" in ne individualno delovanje kot tako.

Enoličnosti, čeprav empirične in naravnane na delovanje, so "urejenosti" v tem smislu, da se jih ne da zvesti na svobodna in kontingentna dejanja. "Urejenosti" se navezujejo na ureditve, ki niso odvisne od okvira kateregakoli danega dejanja. Takšne urejenosti lahko imenujemo tudi "strukture", in prav strukture v vsej svoji zgodovinski in primerjalni spremenljivosti so tisto, za kar v Webrovi sociologiji sploh gre. Weber je pisal o religioznih sistemih, pravnih institucijah, političnih okvirih, načinih produkcije in urbanih združbah. Posvečal se je temu, da izpostavi strukturne vzorce, ki so notranji vsaki od teh institucionalnih sfer - na primer, notranji logiki teodicej in notranjim protislovjem patrimonializma.

Weber ni nikoli menil, da takšen sistemski poudarek izključuje posameznika. Njegova teorija se pomika naprej in nazaj, naravno in gibko, med makroanalizo idealnih kompleksov in institucionalnih sistemov, in mikroanalizo tega, kako posamezniki v takšnih situacijah lahko opravljajo interpretacije in smotrno delujejo. Teodiceje se razvijejo samo zato, ker človekova prizadetost s smrtjo napravi iz intelektualnih spekulacij o odrešitvi temeljno obliko socialnega delovanja (npr. Weber 1946/1916/). Religiozna racionalizacija je mogoča samo zato, ker kognitivni, afektivni in moralni ustroj posameznika le-tega napelje k temu, da se na tipične situacijske nujnosti odzove na abstrakten in sistemizirajoč način. Patrimonialni sistemi so lahko protislovni, ker so motivi za status in moč navzoči vsepovsod in ker se posameznikov občutek za njegov idealen interes pojavi le v kontekstu lokalnih in konkretnih interakcij.

Priznavanje posameznikov v družbah pa, kot smo videli, samo po sebi še vedno ni zadostno za to, da bi definirali sociološko pozicijo v razpravi mikro-makro. Tudi Durkeim in Marx sta, čeprav dosti manj sofisticirano kot Weber, do tega vprašanja zavzemala stališča, ki v osnovi niso različna od Webrovih. V čem se Weber razlikuje od njiju? Kam se v smislu zgoraj orisanih petih idealno-tipskih pozicij umešča Weber? Da bi to ugotovili, je nujno potrebno preučiti njegovo razumevanje delovanja ločeno od njegovega razumevanja reda, in videti, ali to razumevanje blokira oz. pospešuje presojo o kontingenci.

Že prej sva trdila, da je mikro raven mogoče prepričljivo prenesti v bolj kolektivno teoretiziranje samo, če se subjektivna interpretacija obravnava kot poglobljena značilnost delovanja. V večjem delu je Weber dejansko postavil interpretacijo v središče svojega razumevanja delovanja. V *Ekonomiji in družbi* (1978:4) je napisal, da je sociologija "znanost, ki si prizadeva za interpretativno razumevanje socialnega delovanja, da bi prek tega prispela do vzročne razlage njegovega poteka in učinkov." V zgodnejšem spisu *Roscher and Knies* je trdil, da je za to, da bi "razumeli delovanje", potrebno odkriti konkreten 'motiv' ali kompleks motivov 'ki so obnovljivi v notranjem izkustvu', motiv, ki mu lahko z določeno stopnjo natančnosti pripišemo zadevno ravnanje" (Weber 1975:25).

Če postavimo ti dve stališči drugega nasproti drugemu, je jasno, da je Weber naredil dva osrednja in medsebojno povezana poudarka. Prvič, subjektivna motivacija je osrednjega pomena za ravnanje; drugič, zaradi te osrednosti mora sociologija vključevati mikro- analizo poteka konkretne, posamične interakcije. Ni nujno, da bi takšna analiza razkrila enkratno kontingentnost posameznega delovanja. Če so motivi, ki jih odkrije mikroanaliza tipični ali "uniformni", potem bo mikroanaliza osvetlila, kako pomembno je posamezno delovanje za reprodukcijo idealnih struktur (opcija 4), in ne za njihovo re-kreacijo (opcija 3).

Pretežni del svoje sociološke energije je Weber posvetil zgodovinski in primerjalni analizi socialnih pogojev individualnosti da bi pokazal, kako se socialna reprodukcija vedno bolj osredotoča na avtonomnega posameznika. Z analizo prehoda od rodovnih družb na podjetniški kapitalizem, je pokazal, kako kolektivne strukture - od religije do prava in družine - vplivajo na sposobnost individualnosti posameznega akterja. Pokazal je, da posameznikova avtonomija ni niti ontološko dana niti ni proizvod materialnih sankcij in nagrad, temveč je prej odvisna od socialno danih zaznav sebe in od socialno strukturirane motivacije. Kot nakazuje Webrova analiza, samo dejstvo, da je v sodobni sociološki teoriji mogoče predlagati redukcionistično mikrosociologijo, lahko služi za dokaz te tisočletja trajajoče socialne rekonstrukcije individuuma. Če se je moderni individuum resnično sposoben upreti socialnim pritiskom, je to zaradi notranje moči, ki je zgodovinsko in socialno izvedena.

Potemtakem je Weber jasno oblikoval četrto od zgoraj predstavljenih teoretskih pozicij glede povezave mikro-makro pokazal je, da je socialno okolje odvisno od svoje reprodukcije prek socializiranega posameznega delovanja. Vendar Weber ni le izdelal teoretsko pretanjenega, zgodovinsko okrepljenega prikaza te v bistvu Durkheimove trditve; na pomemben način jo je presegel. Njegovo vztrajanje pri osrednosti delovanja ga je napravilo za izjemno dovtetnega za kon tingentnost. To ga je potisnilo k opciji 3, v priznanje, da socializirani posamezniki prek svojih kontingentnih delovanj re-kreirajo družbo.

Zgodovinopisno se je to pokazalo z Webrovim vztrajanjem pri razvojni zgodovini, kot nasprotju evolucijske. Poudaril je vlogo zgodovinskega naključja (npr. Weber 1949/1905/) in tega, kako notranja temporalnost delovanja postavi vsak splošni vzorec v odvisnost od specifičnih, nedorečenih, posameznih odločitev. Sociološko se je poudarjanje kontingentnosti pokazalo v Webrovem vztrajanju pri vlogi vodstva v politiki in karizmatične inovacije v religiji. Kar vsebuje vsak od teh poudarkov - naključje, vodstvo in karizma - ni le preprosto empirično priznavanje mikro ravni, ampak tudi sprejemanje njene relativne avtonomije. Dogodki, ne le situacije, postanejo predmet sociološke analize.

Glede na moč Webrovega uvida je nenavadno, da je v njegovem delu dejansko tako malo mikroanaliz. Kaj malo lahko najdemo pri Webru napisanega o procesih individualne socializacije, dinamiki družinske interakcije, o pojavu političnega prepričevanja in o čustvenih in moralnih podlagah socialnih gibanj. Prav res, Webrova sistematična sociologija moderne družbe dvajsetega stoletja slika strukturalno "železno kletko", ki proizvaja vdanost ne glede na posamezni motiv ali naklonjenost. V smislu povezave mikro-makro ta pozna sociologija moderne družbe ni tako zelo drugačna od Marxove. Obe sta organizirani okoli teoretske opcije 5: avtonomni posamezniki privolijo v družbo, ker jih k temu prisiljuje socialna kontrola. V tej perspektivi postane referenca na mikro raven irelevantna, čeprav seveda ne vsebuje nikakršnega ontološkega kolektivizma v filozofskem smislu.

Kako je Weber prispele v takšen položaj, na stališče, ki zanika samo povezavo med mikro in makro, katere ohranjanju je posvetil toliko svojega dela? Meniva, da je to posledica predpostavljenih teženj (Alexander 1983a) v njegovem delu, ki nasprotujejo njegovemu interpretativnemu razumevanju delovanja. Omejitve, *Realpolitik* in liberalni utilitarizem so tisto, kar Webra pogosto navaja k temu, da delovanje predpostavi na materialističen, objektivni in instrumentalni način. Pri takšnem pojmovanju delovanja postanejo motivi nepomembni. Tisto, kar šteje, so zunanje okolje delovanja in pritiski, ki jih nalaga. Takšni očitni primeri antisubjektivistične teorije se pojavijo celo v Webrovi sociologiji tradicionalnega življenja. V njegovih analizah sodobne racionalizacije pa začno te težnje prevladovati. To je vir Webrove ambivaletne dediščine, ki jo je zapustil občji sociologiji. Prav tako je tudi vzrok, zakaj je weberjanska sociologija po Webru tako malo storila za povezavo ravni v mikro in makro razpravi.

/.../(izpuščeno je poglavje Obnovitev filozofskih dihotomij v povojnem obdobju)

Druga sintetična formulacija: Talcott Parsons

Čeprav je ta filozofska argumentacija gotovo vplivala na sociološko misel glede odnosa mikro-makro in je imela glavno vlogo pri prenosu samega problema v teoretsko žarišče - pa njeno oživiljanje zlitih in dihotomnih modelov razmisleka o problemu ni nujno odražalo ravni sociološke razprave. Kajti sredi te obnovljene kontroverze o možnosti prisile je Talcott Parsons razvil teorijo, s katero je presegel celo Webra, in sicer s tem, da je natančno pokazal potek takšne prisile.

Sofisticirana zavezanost prisili - empirični in naturalistični kvaliteti "kolektivne" kontrole - je zaznamovala Parsonsovo teorijo že v izhodišču. V tem pogledu se je okoristil tako z Webrovo značilno dovzetnostjo za to problematiko kot z Durkheimovimi manifestnimi napakami. V delu *The Structure of Social Action* (Struktura socialnega delovanja 1937) se je Parsons zavzemal za voluntaristično teorijo delovanja. Voluntarizem je samo pogojno opredelil na individualističen način. Po eni strani je vztrajal pri osrednosti delovanja v liberalnem in utilitarnem smislu. To je označilo mikro vidik njegove analize. Parsons tako na primer skozi celo knjigo pojmuje kolektivni red v smislu "verige cilji/sredstva". Po drugi strani pa je Parsons vztrajal pri razločevanju med tem, kar je imenoval "analitični" in kar je imenoval "konkretni" posameznik. Ko je pisal o akterju v svojem konceptu "dejanja enote" (unit act) - teoretični model akter-sredstvo-cilj-situacija, na katerega se Parsons sklicuje skozi celo knjigo - se je nameraval navezovati le na analitičnega posameznika, ne na resničnega posameznika v njegovi oz. njeni konkretni empirični obliki. Tisto, kar opredeljuje analitičnega posameznika, je popolna kontingentnost njegovih oz. njenih dejanj, kvaliteta, ki jo Parsons priznava kot napor. Tisto, kar opredeljuje konkretnega posameznika, pa ni le napor, temveč tudi vsakovrstne socialne omejitve. Parsons je bil prepričan, da bi konkretni empirični posameznik moral postati pomemben del socialne teorije, če naj bi ta bila voluntaristična. Ta voluntarizem, podobno kot konkretni posameznik, združuje kontingentnost in kontrolo ter implicira potrebo po povezavi mikro-makro.

Parsonsova sofisticiranost glede socialne kontrole je bila razvidna v njegovem celotnem zgodnjem delu, vendar njegov poudarek ni na strukturi kolektivnih sistmetov kot takih. Bolj kot na slednje se je osredotočil na mejo med delovanjem in redom. Hotel je natanko spoznati mehanizem, ki povezuje mikro, posamezno delovanje z makro, kolektivnim kontekstom. Ta mehanizem je odkril v pojavu internalizacije, procesa, o

katerem je bil prepričan, da se nahaja v jedru dognanj Durkheima in Webra. Kolektivna teorija postaja prek priznavanja internalizacije voluntaristična.

Čeprav je Parsons odkril internalizacijo v tem zgodnjem obdobju, v *Strukturi socialnega delovanja* ni nobenega razpravljanja o dejanskih mehanizmih, prek katerih naj bi se tak proces izvajal. V resnici je bil prav to načelni ugovor, ki ga je Parsons naslovil na Durkheima: da mu manjka socialna psihologija - v našem smislu mikro teorija - da bi lahko svojo subjektivistično teorijo reda operacionaliziral na prepričljiv voluntarističen način. Potreba po tem, da bi se oskrbel s takšnim mehanizmom, je določila srednje obdobje Parsonsove kariere.

V obdobju, ki sega od srede 1940. do srede 1950., je Parsons razvil po Webru najbolj pomembno formulacijo povezave mikro-makro. To mu je uspelo, ko je našel način za združitev dveh najbolj pomembnih predstavnikov razcepa med mikro in makro: Freuda in Durkheima. Durkheim je razvil teorijo kolektivnega reda, po kateri naj bi se ta red nahajal v glavah posameznikov; vendar je njegova teorija spodletela, ker ni zmožal prepričljivo opisati teh interpretirajočih posameznikov. Freud je pokazal, da se interpretirajoči, čuteči posamezniki oblikujejo iz objektivnih internalizacij zunanjega sveta; vendar pa je v svojem eksplicitno sociološkem delu poskusil raložiti ta zunanji svet kot zgolj projekcijo osebnosti.

Parsons je sociologiziral psihoanalitično teorijo osebnosti in te uvide po drugi strani uporabil za psihologizacijo temeljnih makro procesov. V ključnih poglavjih svojih del *Essays in Sociological Theory* (1954:89-102, 177-96, 298-322), *Family, Socialization, and Interaction Process* (in Bales 1955:3-186) in *Social Structure and Personality* (1963:passim) je Parsons v sistematičnih empiričnih podrobnostih pokazal, kako je afektivni, kognitivni in moralni razvoj osebnosti odvisen od obstoja skupinskih struktur. Ekologija in kultura akterjevega okolja strukturirata odzive, ki so možni za razvoj njegovih ali njenih psiholoških potreb. Ti, z vidika osebnosti makro odzivi vstopijo v akterjev zaznavni svet ali mikro okolje. Po posredovanju prek preobstoječih osebnostnih struktur postanejo novi deli osebnosti. Makro je tako postalo mikro. Ta dialektika se nadaljuje v naslednjih interakcijah. Ker projekcije socializirane osebnosti strateško vplivajo na socialni svet, bo mikro skoraj takoj znova postalo makro.

Parsons je prikazal to mikromakro dialektiko za "patološki" in "normalni" razvoj posebej. Pokazal je na primer (npr. Parsons 1954:298-322), da je razdalja med delom in domom v moderni družbi, ki je makro dejstvo, povzročila, da so mladi otroci moškega spola preveč odvisni od svojih mater. Ena od posledic tega je pretirani Ojdipov kompleks, mikro razvoj, ki pri odraslih moških otežuje nadzor njihove potrebe po odvisnosti. Nekontrolirana odvisnost proizvede frustracijo in agresija pogosto nadomesti strah. Vendar pa poti te nadomestitve nikoli ni mogoče določiti samo s tem mikro razvojem. Nanjo vpliva narava skupinskega konflikta v vsaki posebni družbi. Odvisno od posebnega makro okolja jo je mogoče kanalizirati v individualno tekmovalnost, v rasni ali razredni konflikt ali v vojno med nacionalnimi enotami. Čeprav je ta makro plat neodvisna od psiholoških razmer, te razmere prek socialnega kanaliziranja agresije povratno vstopajo v makro okolje in ga spreminjajo.

Parsons je pokazal, da socialna diferenciacija v smislu normalnega razvoja omogoči individualno avtonomijo. Na primer, ločitev očeta in učitelja (Parsons 1963:129-54) naredi odpor zoper avtoriteto bolj verjeten in bolj nadzorljiv, kar pospešuje dektekso od roditelja in celovito razrešitev ojdipalne stopnje. Ker uspešna razrešitev te stopnje povečuje verjetnost nadzorovanja čustev in odvisnosti, tvori mikro osnovo za razvoj univerzalistične kulture. Vendar je prvotna diferenciacija učitelja od roditelja sama odvisna od določene

premoščujoče univerzalistične kulture in določenih priložnosti za mobilnost, ki so bolj kot na pripisanosti utemeljene na dosežkih. Mikro strukture so zgrajene na internalizacijah; makro strukture, po drugi strani, temeljijo na eksternalizacijah.

Kot posledico tega uvida v povezavo med mikro in makro, je Parsons izdelal koncept "vloge". Vloge so prevodi makro zahtev okolja na raven individualnega vedenja. Vloge niso kolektivne v ontološkem smislu; sestojijo iz internalizacij, pričakovanj in resursov, ki vstopajo v kontingentno situacijo iz določenega vnaprej obstoječega okolja. Nevidnost vlog je Parsonsu omogočila vztrajanje pri tem, da se očitna, "docela mikro" narava individualne interakcije dejansko pojavlja znotraj kolektivnih omejitev.

V sociološkem delu, ki se je razvil pod parsonsovsko rubriko, je osrednjo temo tvorila povezava med mikro in makro. Merton je napravil "zbir vlog" za torišče celega razpona makrosocioloških procesov (1968:422-40) in Goode (1960) je pokazal, da se sistemska protislovja pogosto izkažejo za občutljiva le toliko, kolikor ustvarijo napetosti vlog. Družinske strukture so preučevali in sistematično povezovali s socialno strukturo (Slater 1968, Levy 1949, Bellah 1970); opisali so dinamiko skupinskih interakcijskih procesov (Bales 1951, Slater 1966) in ta opis je bil uporabljen kot osnova za "izmenjalni" model širših socialnih sistemov (Parsons in Bales 1955). Modeli, ki so jih razvili za razlago sosledja družinske socializacije, so bili uporabljeni za študij socialnih sprememb (Smelser 1959) in kolektivnega vedenja (Smelser 1962) in diferenciacija družinskih vlog je bila povezana z diferenciacijo med sistemi, kot sta ekonomija in politika (npr. Parsons in Smelser 1956).

Čeprav je Parsons konceptualiziral povezavo mikro-makro bolj pretanjeno, kot je bila konceptualizirana kdajkoli prej, pa je to storil na omejen način. Problem je bil v to, da je kljub upoštevanju individuuma zanemarljivo kontingentnost. Durkheim se je zavzemal za umestitev individualnega delovanja v okvir socialnih omejitev. Freud je nameraval zvesti individualno delovanje na organizirane osebnosti. Z drugimi besedami, oba misleca, na katera se je Parsons pri svojem konceptualiziranju povezave med mikro in makro oprl, sta se namenila razbliniti mit o avtonomnem individuumu. Za Parsonsa je to pomenilo, enako kot je bilo to pri Durkheimu, zavzeti se za opcijo 4, saj je zanikal Freudovo tezo, da organizirane osebnosti same niso odraz socialne strukture. Vendar je Parsons, zvest obema, Freudu in Durkheimu, prezrl niti klasičnih tradicij, ki so se posvečale kontingentnosti, bodisi pragmatično bodisi utilitarno. Tako pragmatiki kot utilitaristi so priznavali prostor med akterji in njihovimi okolji, prvi zaradi interpretativnega posega med vsakim novim trenutkom in tem, kar je bilo dano pred njim (opcija 2), drugi pa zaradi racionalne motivacije, ki je objektivirala okolje delovanja na način, s katerim v skladu se je zdelo, da je le-to delujočemu individuumu vnanje (opcija 1).

Parsons je imel prav, ko je trdil, da sociologija ne bi mogla obstajati, če bi za topiko mikroanalize postavljala analitične individuume. Vendar pa se je motil, ko je mislil, da je sam koncept kontingence mogoče nadomestiti zgolj z relativno socializiranim, konkretnim individuuumom. Res, da je odkrival socialno psihologijo, ki je manjkala pri Durkheimu, ampak to mikroanalizo je uporabil le za to, da bi trdno ukoreninil socialno v individualnem. Kljub temu da je v njegovih zgodnejših formulacijah delovanja že obstajal koncept kontingentnega "napora", se v svoji neo-durkheimovski poziciji ni posvečal delovanju-kot-naporu, in zato ni bil sposoben konceptualizirati opcije 3 - z izjemo nekaterih segmentov v svojem kasnejšem delu. Ta težnja, da bi napravil delovanje za normativno, ga je onemogočila tudi pri upoštevanju možnosti, da bi bil red lahko objektiviran in bi izvajal prisilno kontrolo nad delovanjem (opcija 5).

Obnova multiparadigmatske razprave

V fazi sociološkega teoretiziranja, ki je sledila temu drugemu velikemu prizadevanju za sintezo, so kontroverze, ki so se pred tem znova zanetile v filozofskih razpravah, našle pot nazaj v sociološko teorijo. Delno je to pomenilo nezadovoljstvo z omejitvami Parsonsovega razumevanja povezanosti, tako zaradi njegove idealistične pristranosti kot zaradi njegove protikontingentne drže. Ta motiv je predstavljal, tako rekoč, "progresiven" razlog za preporod mikro versus makro razprave. Iz perspektive sodobnega obdobja (glej npr. Alexander 1987) pa je jasno, da te postparsonsovske razprave prav tako lahko obravnavamo tudi kot regresivne. Pod vplivom preporoda filozofskih klicev k dihotomizaciji in teoretske zmedenosti glede pomena Parsonsovega dela je temu novemu krogu teoretiziranja pogosto spodletelo, da bi se spoprijel s nadrobno razčlenjenostjo Parsonsovega argumenta - in pred njim Webrovega - da je med mikro in makro potrebna interpenetracija.

Rekonstituiranje dihotomij v ameriški sociologiji. V obdobju, ki se v grobem razteza od zgodnjih 60. do zgodnjih 80. let tega stoletja, se je v sociološkem teoretiziranju v Združenih državah postopno okrepila vez, ki jo je Parsons s trdom zgradil med mikro in makroanalizo. Po eni strani se je razvila v zgodovini sociologije najbolj odločna in kreativna obnova mikro- teoretiziranja, po drugi strani pa se je pojavila oblika "strukturalne analize", ki je poudarjala makro omejitve na račun delovanja. Zaradi zgodovinskih okoliščin, kot je obnova socialnega konflikta, zaradi ameriške ideologije z njenim poudarjanjem svobode, in zaradi avtonomnih teoretskih presoj je bilo ameriškim teoretikom težko sprejeti Parsonsovo poudarjanje socializiranega individuuma. Zahtevali so nove konceptualizacije delovanja, nove modele reda in nove formulacije kontingentnosti.

Ko je Homans (1958, 1961) predstavil teorijo menjave, je le obnavljal utilitaristično teorijo, ki je bila temelj Parsonsovi vplivni zgodnji kritiki. V celoti je zavrnil kolektivno, prisilno tradicijo v klasični sociologiji, kakor tudi interpretativno nit mikrotradicije. Z opiranjem na Simmla in smithovsko politično ekonomijo je razvil sociološko obliko behaviorizma v Skinnerjevem smislu. Homans je trdil, da "elementarne oblike" socialnega življenja niso zunajindividualni elementi kot simbolni sistemi, kot je v svojih poznih delih trdil Durkheim, temveč individualni akterji z nedvomno racionalističnimi vzgibi. Zavračajoč pojem prisilnosti se je osredotočil na tisto, kar je imenoval "subinstitucionalno" vedenje, in opredelil vedenje "dejanskih individuov" kot povsem ločeno od določil norm. Intenca in individualna odločitev sta postali središče analize, prvič zato, ker so bili individuumi obravnavani kot zaprti v kontingentnost, in drugič zato, ker je domneva o absolutni racionalnosti pomenila, da so bile socialne sile, ki so jih zadevale, tako pri akterju kot analitiku razumljene kot objektivirane in vnanje slehernemu dejanju. To pa seveda predstavlja opcijo 1.

Teorija menjave je postala zelo vplivna v obnavljanju utemeljenosti interaktivno zasnovane mikrosociologije. Njen preprost in eleganten model je pospeševal napovedi; njeno osredotočenje na individuum je napravilo za empirično operacionalno. Prilastila si je tudi temeljni uvid, ki ga je Parsons zapostavil: Kontingentna participacija v menjalnih odločitvah je pot po, kateri se "objektivni pogoji" prevedejo v določila vsakdanjega življenja. Vendar je bila cena takih dognanj visoka, celo za teoretike znotraj same paradigme. Teoretiki kot Blau (1964) in Coleman (1966) so poskušali vpeljati določene popravke, tovrstna prizadevanja se nadaljujejo na sodobni nemški "sceni".

Druga nit mikro preporoda je prevzela interpretativno plat delovanja. Blumer (1969) je obči teoretik, ki je najbolj odgovoren za preporod Meadovega dela, četudi je tradicija, ki jo je poimenoval "simbolni interakcionizem", prevzela pragmatizem le v njegovi radikalno kontingentni obliki. Blumer je vztrajal, v nasprotju z makroanalizo interpretativnega tipa, da je treba imeti pomen preprosto za rezultat individualnega dogovora. Reakcije drugih ga določajo prav toliko kot individualno dejanje. Naprej, akterja se ne razume, kot da bi v to kontingentno situacijo prinašal neki poprejšnji kolektivni red. Kaj akter prinaša v igro, ni določeno s poprejšnjo socializacijo, temveč s situacijsko relevanto. "Samoindikacija" je koncept, ki ga je Blumer razvil za opis akterjeve prometejske sposobnosti, da samega sebe napravi za objekt. Začasno ukoreninjeni akterjev "jaz" določa, kateri so tisti elementi njegove preteklosti, ki bodo vneseni v igro v določenem trenutku.

Blumerjevo prizadevanje, da bi prodrli v glave akterjev, za metodologijo neposrednega opazovanja, je postalo drugo pomembno središče za preporod docela mikrosociološke teorije. Za najpomembnejšega empiričnega teoretika v tem gibanju Ervinga Goffmana, se je večini opazovalcev tistega časa zdelo, da je zgolj izostril interakcionistično teorijo v bolj problemsko specifično in dramaturško smer. Res je Goffman (1959) v svojem zgodnjem delu kot nasprotje pomenu socialnih vlog poudaril "prezentacijo sebe" in je poskušal razložiti institucionalno vedenje kot nastajajoče iz neposrednega (face -to-face) vednja konkretnih akterjev. Goffmanovo kasnejše delo se je pomaknilo bolj k povezavi mikro-makro, vendar je bil njegov največji vpliv vpliv na ponovno oživiljenje antikolektivistične mikro- sociologije.

Etnometodologija, ameriška različica fenomenologije, pa je bolj zapletena zgodba. Garfinkel ni bil le le Schutzev, ampak tudi Parsonsov študent, in njegovo najzgodnejše delo (1963) se začena tam, kjer je Parsons odnehal. Sprejema Parsonsovo enačbo internalizacije in institucionalizacije, avtonomijo makro ravni socialnega reda pa je napravil za izhodišče svoje mikro- sociologije. Tisto, kar je Garfinkel v svojem zgodnjem delu torej preučeval, so bile metode, s katerimi so akterji naredili socialne norme za njim lastne - njihova "etno" metodologija. Od fenomenologije je privzel, na način na katerega Parsons tega ni storil nikoli, skrajno kontingentnost delovanja; kognitivne tehnike je opisal kot indeksikalnost in "adhoknost" (1967), prek katerih se zavezujoča pravila situacijsko določajo in prirejajo. Z drugimi besedami, sledil je relativno neraziskani teoretski opciji 3.

Ko je etnometodologija postala glavno teoretsko gibanje, pa je njeno bolj dihotimno kot sintetično razumevanje povezave mikro-makro postajalo vse bolj prevladujoče (Alexander 1985). Kot njeno poslanstvo se je prikazovalo zavzemanje za to, da bi se proizvedlo alternativo sociologiji, takšno, ki bi "pripadnike lastne prakse" povzdignila na raven vodilnega središča. Vsenavzočnost praks, kot sta indeksikalnost in adhoknost je zdaj veljala za dokaz skrajne kontingentnosti reda. Praksa urejenega delovanja je postala izenačena z redom samim (Garfinkel et al. 1981). Mikroanaliza je zdaj prevzela osrednje mesto, medtem ko je makro veljalo ne za raven empirične analize, temveč za antagonistično predpostavljeno pozicijo. "Konverzacijska analiza", poganjek etnometodologije, ki sta jo razvila Sacks in Schegloff (1968), pa je konceptualizirala govor na povsem drug način, kot interpretacijo, ki jo uravnava omejujoča interakcijska pravila. Čeprav so konverzacijski analitiki običajno trdili, da ta pravila preprosto nastajajo v samih govornih praksah, so bile špranje med njihovo perspektivo in makroanalizo bolj izpostavljene kot pa dosežki v drugih, kasnejših etnometodoloških delih.

Preporod mikrosociologije je znova vpeljal prvo in drugo od zgoraj orisanih teoretskih možnosti: (1) pojmovanje, da svobodni, racionalni individuumi ustvarjajo red na popolnoma kontingenten način, in (2) pozicijo, ki v redu vidi kontingentno stvaritev svobodnih, interpretativnih individuumov. To je bila individualistična usmeritev, ki jo je privzelo postparsonsovsko teoretiziranje, ki je oporekalo Parsonsovi omejeni različici povezave mikro-makro.

Drug izziv se je lotil Parsonsove siteze z nasprotne strani. Raje kot s trditvijo, da je bil Parsons pretirano makro usmerjen, ker je zanemaril kontingentnost, mu ta smer oporeka zato, ker je pretirano poudarjal voluntarizem in individualnost, se pravi zato, ker je bil preveč mikro usmerjen. Tudi ta formula vsebuje pomemben element resnice, saj je Parsons v svojem vztrajanju pri homologiji subjektivnega motiva in socialne kontrole zapostavil način po katerem instrumentalni motivi omogočijo socialni kontroli, da se objektivira očitno prisilno. Racionalni akterji so kljub temu da so kot akterji socializirani v sposobnost objektivacije - pogosto vezani na makro okolja, v glavnem zaradi zunanje moči teh okolij.

To je mikro predelava pete teoretske opcije. S poudarjanjem te opcije kot načelne oblike odnosa posameznik-družba pa je postparsonsovski "strukturalistični" izziv popoloma prelomil povezavo mikro-makro. Proizvedel je argument za antimikro obliko makroteorije.

Naj pomembnejše teoretske trditve te pozicije so prišle iz Evrope, posebno iz Althusserjeve francoske strukturalistične šole. To teoretizirano strukturalistično pozicijo analizirava v okviru razprave o Nemčiji spodaj. Vendar je najvplivnejše makro-strukturalistične teorije srednjega dosega priskrbela Amerika. Pretežno empirične reference te ameriške teorije ne bi smele zasenčiti njene ambiciozne teoretske naravnosti. Nedvomno je najbolj pomembno posamezno delo *State and Social Revolutions* (1979) T. Skocpol; ki polemizira z vsemi "subjektivnimi" in "voluntarističnimi" teorijami revolucij v imenu strukturalistične teorije, ki se osredotoča izključno na zunanja okolja. Wrightova (1978) razredna analiza povzema enako antimikro temo, ko trdi, da ambivalence skupinske razredne zavesti izhajajo iz "protislovnih razrednih umestitev". Treiman (1977) je podobno izdelal "strukturalno teorijo prestiža", ki je pretvorila kulturalno kontrolo v organizacijsko in zaničala vsako neodvisno vlogo subjektivne volje. V nekem drugem vplivnem delu je Lieberson (1980) trdil, da je rasno neenakost v Združenih državah moč razložiti le s "strukturami priložnosti" in da se subjektivnim nagibom akterjev ne sme pripisati statusa neodvisnih spremenljivk.

Strukturalistični preporod v kontinentalni sociologiji. V sredjeevropski sociologiji je reakcija na prevlado parsonsovskega funkcionalizma v obdobju okrog leta 1950. privzela čisto drugačno naravo. Kolektivistični pogled funkcionalizma se je obdržal, vendar pa se je prekinilo poskus povezovanja strukturalnih procesov z vzorci zavesti. Najbolj vplivno formulacijo te marksistične alternative so prispevali Althusser in njegovi učenci (Althusser in Balibar 1970; Godelier 1967). Postulirali so "objektivne socialne strukture" nad subjektivno zavestjo in onkraj nje. Zgodovinski razvoj, socialni konflikti in kolektivna delovanja so se analizirali kot posebne različice, transformacije in inkarnacije temeljnih strukturalnih načel. Raje, kot da bi začeli pri empirični in pojavni raznoličnosti socialnih delovanj in življenjskih svetov, kot so svetovali sodobni mikroteoretiki, so dajali strukturalisti ontološko in metodološko prednost "totaliteti": začenja se s temeljnimi strukturami in se jih primerja s pojavno raznoličnostjo. Čeprav se individualna dejanja lahko odklanjajo glede na strukturalne imperitive, so objektivne posledice teh dejanj določene s temi strukturami, ki obstajajo onkraj akterjevega nadzora.

Glavni poskus nasprotovanja temu zapostavljanju mikro ravni se je prav tako pojavil znotraj marksističnega tabora. Utemeljeni na eksegezi filozofije mladega Marxa (glej zgoraj) sta "praxis filozofija" (npr. Thompson 1978) in "kritična teorija" (npr. Habermas 1970) poudarili revolucionarno vlogo subjektivnosti, refleksije in dialektične domišljije, v nasprotju z "represivnimi strukturami družbe." Ker je Parsons razumel mikro v homogeni s socialnimi strukturami, je lahko sklepal s socialnega konsenza na ravnovesje sistema. Strukturalni marksizem je postavljajl sistemski konflikt za svoje prvo načelo in njegovo prekinjanje povezave mikro-makro je omogočilo spregledovanje subjektivnega konsenza. Kritična ali praksisteorija je soglašala s strukturalizmom, da so sistemske strukture lahko začasno nedotakljive (Marcuse 1963), toda prelom med mikro in makro, ki ga je postulirala, ji je dopuščal ohranitev vseprisotnosti upora.

Zaradi pomanjkanja teoretskih resursov znotraj marksizma in prav tako zaradi ideoloških omejitev je bilo to mikro gibanje znotraj marksizma navsezadnje obtoženo, da je bolj nezadostno kot kritična metodologija. Nekateri ključni udeleženci zgodnejšega subjektivističnega gibanja so se preusmerili k ortodoksno strukturalističnim podmenam in politični ekonomiji (Offe 1984/1972?; Hirsch 1974). Osredotočili so se na funkcijo države v kapitalistični akumulaciji in izpeljevali socialne probleme in krize iz "neizogibnih" državnih posegov. Trdili so, da so ti posegi razdružili antagonistične strukture kapitalističnih družb od razrednih konfliktov in socialnih gibanj.

Povezovanju nasproti

Čeprav razlike, ki so se prepričljivo artikulirale v tej multiparadigmatski razpravi, še naprej oblikujejo današnjo sociološko teorijo, sva prepričana, da je življenjsko in ustvarjalno obdobje tega gibanja zdaj prispelo do svojega konca. Meniva, da se je v preteklem desetletju pojavilo povsem drugačno obdobje teoretske razprave, takšno, za katero je značilno resno in trajno prizadevanje v okviru sleherne teoretske tradicije in na obeh straneh velike ločnice (glej eseje v Alexander et al. 1987) k povezavi mikro-in makroperspektiv. Ne gojiva nobenih iluzij, da bo ta novirazvoj nadomestil teoretska nesoglasja z neke vrste newtonovsko sintezo, ampak sva prepričana, da je to iskanje povezanosti po svojem obsegu in intenzivnosti brez primere v zgodovini sociologije.

Obstajajo socialni in institucionalni kot tudi intelektualni razlogi za to novo stopnjo v sodobni sociološki teoriji. Gotovo je poemben dejavnik spremenjeno politično ozračje v združenih državah in v Evropi. Najbolj radikalna socialna gibanja so se iztekla in v očeh mnogih intelektualcev se je marksizem moralno deligitimiral. Ideološki vzgib, ki je v Združenih državah netil antiparsonianizem obeh oblik, tako mikro kot makro, in ki je spodbudil marksistični strukturalizem na kontinentu, se je zdaj polegel.

Ta politični premik je, poleg preprostega minevanja časa, ustvaril nove generacijske okoliščine. V Združenih državah in Angliji je nova generacija teoretikov, kateri Parsons nikoli ni bil vodilni lik in kateri se zato polemika zoper njega ne zdi posebno privlačna. Umeščeni zunaj spopada ti mlajši teoretiki niso zavezani niti mikro-niti makroantiparsonsovski alternativni in v resnici se njihovo novo teoretiziranje pogosto vrača k Parsonsovi zavezanosti povezovanju, če že ne k vsebini njegove teorije. V Nemčiji je bila mlajša postmarksistična generacija prisiljena, da se po teoretskih idejah zgleduje drugod. Mnoge od teh so dejansko prispele iz Združenih držav. Vendar so bile individualistične teorije, potem ko so opravile prekoceanski prehod, privzete na manj polemičen način in bolj kot k navdihovanju ločevalnih razprav je migracija Parsonsovih

idej v Nemčijo (glej Alexander 1984b) okrepla prizadevanja za obnovljeno teoretsko integracijo.

Prav tako je potekel intelektualen čas. Enostranske teorije so provokativne in v različnih točkah lahko izredno funkcionalne v znanstvenem smislu. Vendar, ko se prah teoretskih bojev poleže, ni posebno lahko ohraniti kognitivne vsebine njihovega teoretiziranja. Multiparadigmatska razprava je uspešno zasenčila zgodnejše napore za teoretsko sintezo. Potem, povojna filozofska prenova individualizma, ki je zanetila to razpravo, se je zdaj umirila. Ostali pa sta Webrova in Personsova dediščina, ki pomenita trajno zahtevo po povezanosti, ki se postavlja kot naloga sociološke teorije. Zaradi notranjih razlogov teoretske logike kot tudi zaradi zunanjih razlogov socialnega in institucionalnega življenja se je začel nov potisk sodobne razprave v smeri povezovanja, ki je brez primere v preteklosti.

V smislu makroteorij je v vsaki od glavnih teoretskih šol opazen premik v smeri povezovanja. Giddensovo zgodnje delo (1971) je nadaljevalo strukturalistični tok antiparsonsovske teorije in neomarksizma, toda kasneje, 1970., je njegovo delo v temelju spremenilo svojo smer. Postal je prepričan, da je potrebna komplementarna teorija delovanja. Navezujoč se, med drugimi tradicijami, na etnometodološko vztrajanje pri reflektivni, kontingentni naravi delovanja je Giddens razvil teorijo strukturacije, ki si prizadeva preplesti delovanje in red (Giddens 1976, 1979). Collinsov razvoj zarisuje podobno tirnico. Čeprav je Collins od vsega začetka svoje kariere bolj zatopljen v etnometodologijo kakor Giddens je v svojem zgodnjem delu (1975) predstavil predvsem utemeljitev za strukturalistično sociologijo konflikta. V novejšem obdobju (Collins 1981) pa je privzel radikalno mikrosociologijo, tako fenomenološko kot goffmanovsko, ter razvijal pojem interakcijske ritualne verige kot sredstva za posredovanje povezave mikro-makro.

Tudi Habermas je začel svojo pot s precej tipičnim makro strukturalnim modelom socialne dinamike (Habermas 1973). Kljub jasnim navezavam na moralne zahteve in na različne tipe delovanja so se le-ti v njegovi argumentaciji trajno obdržali. V svojem novejšem delu (Habermas 1984) pa je eksplicitno in sistematično razvil teorije mikroprocesov, ki so podlaga in včasih nasprotje makrostrukturam socialnih procesov. Da bi utemeljil svoj opis svetovno-zgodovinskih obdobj "socialnega učenja", je uporabil individualen moralni in kognitivni razvoj; da bi razvil argumente za politično legitimnost, je uporabil opise govornih aktov; in da bi upravičil svojo empirično razlago socialnih napetosti in odpora, je uporabil koncept interpersonalno proizvedenega življenjskega sveta.

Giddens in Collins sta težila k temu, da bi teoretski opciji 1 in 2 (instrumentalni in interpretativni individualizem) spravila v povezavo z opcijo 5 (objektivni strukturalizem). Nasprotno pa je Habermasa občutljivost za kulturalne celovitosti le-tega navedla k združevanju opcije 5 z argumenti povezovanja, ki poudarjajo homologijo in socializacijo (opcija 4). Kot so trdili njegovi kritiki, Habermasova teorija kljub temu, da je privzel mikro naravnost, še vedno ni resnično odprta za kontingenco, posebno ne za zgodovinske procese, kot sta individualen in kolektiven upor, ki jih je v njihovih bolj zgodovinskih in političnih oblikah poudarjal marksizem. Eden je, da bi Habermasovo teorijo prestavil v to smer, se pravi k bolj kontingentnim opcijam 1-3, (1983) razvil teorijo "specifične evolucije". Schmid (1982) in Giesen (Giesen in Lau 1981, Giesen 1980) sta naredila oster odklon od determinizma makroevolucionizma. Trdila sta, da je treba napredek, usmerjeni razvoj in societalno rast razumeti kot makroproces, ki so odvisni od mikroprocesov

spremenljivosti in selektivne reprodukcije, čeprav so slednje same po sebi izpostavljene selektivnim pritiskom, ki jih nad njimi izvajajo makrostrukture, kot npr. stratifikacija.

V prizadevanjih za povezovanje je na Habermasa vplival novejši razvoj parsonsovskih in webrovskih teorij. Čeprav je Luhmann (1979) prepričljivo in vplivno zapopolnil radikalen makrokoncept "sistemov", ne smemo pozabiti, da sam obstoj sistemov razlaga s sklicevanjem na temeljne mikroprocese, v katerih prepoznava eksistencialno potrebo po redukciji kompleksnosti. Še več, njegovo novejšo delo (v Alexander et al. 1987) o avtopoetičnih sistemih, postavlja mikro-makrodialektiko v samo bistvo modernih družb. V resnici nas hoče prepričati, da mikro- makro razcep, če ga pravilno razumemo, ni teoretski problem, temveč empirični odraz zgodovinske diferenciacije interakcije in družbe.

Ta poudarek je imel velik vpliv na Müncha in njegov poskus (1981-82), da bi preoblikoval Parsonsovo sistematično teorijo. Drugače kot Luhmann se je Münch povrnil k Parsonsovemu bolj analitičnemu pojmovanju sistemske interpenetracije, ne le norm in interesov, temveč tudi mikro in makro ravni. Dejansko je Münch razširil in precej bolj sistematično razčlenil Parsonsovo pojmovanje, da polaga socializacija moralno osnovo za socialno integracijo in kontrolo. Čeprav Münch na splošno kritizira individualistično teorijo in na ta način ohranja teoretsko opcijo 4, mu je v svoje štiridimenzionalne modele uspelo vgraditi kontingenco na način, kot si ni Parsons nikoli predočil.

Četudi je Alexander v svojem začetnem delu (1982a,b, 1983a,b) trdil, da delovanje in red, vzeta skupaj, tvorita neizbežne predpostavke socialne misli, teh pozicij ni izenačil z mikro in makro poudarki. V resnici je trdil, da le s predpostavko o kolektivnem ali prisilem redu teorija lahko zaobseže vzajemnost kontingence in omejevanja socialnega življenja. Hkrati pa se to zgodnje delo ni povsem izognilo Durkheimovi in Parsonsovi izenačitvi teorije delovanja z diferenciacijo homoložnih osebnosti in družb (opcija 4). Po tistem je delovanju *qua* kontingenci pripisal bolj sistematično vlogo in poudaril sintezo med strukturalno teorijo in etnometodologijo, simbolno interakcijo in teorijami menjave (Alexander 1984a, 1985, Alexander in Colomy 1985/eseji 1, 7 in 8 zgoraj;/ prim. poglavje 10 spodaj).

Zrcalno podobo tega razvoja je v okviru webrovske teorije izdelal Schluchter (1979, 1981). Od začetka svojega dela je vztrajal pri tem, da je razdružitev individualnega delovanja in družbe v jedru Webrovih dosežkov in da je to webrovsko razumevanje (ki odraža opciji 2 in 3) nujno, da bi zaznali pomen individualnosti in odgovornosti v moderni družbi. Hkrati pa se je Schluchter močno oprl na parsonsovsko in kasneje habermasovsko formulacijo glede moralne in kulturne evolucije, in zdi se, da se njegovo pojmovanje individualne avtonomije prav tako implicitno opira na teoretsko opcijo 4. S tem se je začela stopnja bolj sintetične pozicije (opcijo 3), katere začetno formulacijo je v edinstvenem prispevku podal Weber sam.

Enak premik k povezovanju je značilen za sodoben razvoj vsake od glavnih mikrotradicijskih sprememb. Presenetljive spremembe so nastopile na primer v simbolnem interakcionizmu. Čeprav je Goffman (1959) začel svojo kariero bolj ali manj v okvirih radikalno kontingentne tradicije Blumerja (opcija 2), nastopi v njegovih kasnejših spisih dramatičen premik k bolj strukturalni naravnosti pozicij 3 in 4. Še vedno so bile Goffmanova tarča kreativne strategije aktérjev, vendar pa so ga zdaj zanimale le toliko kolikor so odlikavale trenutnost kulturnih in stratifikacijskih struktur vsakdanjega življenja (npr. Goffman 1974). Beckerjev zgodnji vpliv na teorijo odklonosti je izhajal iz njegovega poudarjanja kontingence in delovanja njegovo novejšo delo pa podobno

privzema izrazito sistematičen pogled na kreativnost in njene učinke (Becker 1984). Res je v novejšem času prišlo do poplave formalnih poskusov simbolnih interakcionistov, da bi sistematizirali povezave med akterji in socialnimi sistemi. Haferkamp (1986) je Meadovi individualni konstrukciji pomena objektivno-materialno dodal osnovo za delovanje (z združevanjem opcij 2 in 5) in Lewis ter Smith (1980) sta trdila, da je bil Mead pravzaprav antinominalist, ki je privzel tako imenovano reproduktivistično pozicijo (4). Stryker (1980:52-54, 57-76) je šel tako daleč, da je predstavil interakcionizem, kot da gre v osnovi za priredbo same teorije socialnih sistemov (glede tega glej tudi Handel 1979; Maines 1977; Strauss 1978).

Podoben razvoj lahko opazimo tudi v modelu racionalnega delovanja, ki ga je prenovila Homansova teorija menjave. Prizadevanje, da bi se pokazalo, da se ta polemični mikro prijem (opcija 1) lahko kosa z makrosociološko razlago (glej npr. Lindenberg 1983) je postopno pomaknilo središče analize od individualnih dejanj k transformaciji od individualnih dejanj do kolektivnih učinkov in, v nadaljevanju, prej k nehoteni kot pa namerni dejavnosti. Tako sta Lindberg (1977) in Coleman (1987) zavrnili pojmovanje, da je povezavo med individualnimi dejanji in makro- fenomenami mogoče opazovati kot vzročen odnos med diskretnimi empiričnimi dogodki. Če obstaja le empirična simultanost, potem je povezavo med mikro in makro treba razumeti analitično, kot tako, ki jo vzdržujejo nevidni procesi v širšem sistemu. Takšna analitična povezanost je bila dosežena z aplikacijo "transformacijskih pravil" (npr. volilnih postopkov) na individualna dejanja.

Teoretiki so se ravnali po tem osredotočenju na transformacijo, da bi obravnavali individualna dejanja ne kot predmet analize sama po sebi, temveč kot začetne pogoje za operacioniranje strukturnega mehanizma (z dopolnjevanjem opcij 1 in 5). Na ta način so strukturne razlage - ustavnih pravil, dinamike organizacij, sistema porazdelitve prestiža - začele nadomeščati utilitarne argumente v racionalistični tradiciji (Coleman 1966; Goode 1979). Pojavilo se je obsežno teoretiziranje o nehotenih učinkih individualnih dejanj (Boudon 1977; Wippler 1978) in celo o genezi kolektivne morale.

Čeprav je Garfinkel, utemeljitelj etnometodologije, za potrebe šole, nadaljeval zagovarjanjem radikalnega mikroprograma (opcija 2) (Garfinkel et. al. 1981) in čeprav je gibanje k povezovanju tu manj razvito kot znotraj preostalih mikrotradicij, pa se zdi, da ni mogoče zanikati, da podobna kriza in podobno gibanje prav tako prežemata tudi fenomenološko sociologijo. Cicourel, zagotovo eden vodilnih likov radikalne zgodnje faze, je na primer skušal doseči bolj medsebojno odvisen prijem (Knorr-Cetina in Cicourel 1981). Pojavilo se je fenomenološko zasnovano gibanje "socialnih študij v znanosti", ki ob zavzemanju za mikro utemeljitev proučevanja znanosti sistematično priznava okvirne učinke socialne strukture (Knorr-Cetina in Mulkay 1983; Pinch in Collins 1984). Čeprav so tako Smith (1984) kot Molotch/Boden (1985) vztrajali pri neodpravljeni avtonomiji etnometodoloških praks, so napisali pomembne študije, ki natančno preučujejo, kako so te prakse strukturirane z organizacijskim kontekstom in porazdelitvijo moči (združujoč opciji 2 in 5). Oevermann (1979) je pokazal, kako je praktično delovanje zamejeno s kulturnimi kodi (združujoč opciji 2 in 4), Luckmann (1984) pa ga je povezal s socialno evolucijo.

Ne trdimo, da je široko sprejemanje nove teorije o mikro-makro- artikulaciji neizbežno. Prav nič ne dvomiva, da se bo sociološka razprava še naprej organizirala okrog tekmujočih različic delovana in reda. V tem smislu razpravljanja, o katerih sva pravkar poročala, zadevajo bolj drugovrstne in obrobne kroge teoretskih tradicij kot pa njihova osrednja jedra. Če ne upoštevamo Blauovega (1977) dramatičnega preklopa z mikro na

makrosociologijo - preklopa, ki je v resnici bolj vraščen, kot kaže njegov videz - je le malo sodobnih zagovornikov povezovanja kdajkoli "zapustilo ladjo pred iztekom pogodbe".

Prepričana sva, da prav ta zvestoba začetnim izhodiščnim poudarkom (Alexander 1985, 1987) v osnovi omejuje uspeh večine teh predlogov za povezovanje. Meniva, da je mogoče ustvariti inkluzivno povezavo mikro- makro le z vzpostavitvijo radikalno drugačnega izhodiščnega poudarka. Ta inkluziven model pa naj ne bi le preprosto in na ad hoc način združeval dveh ali treh teoretskih opcij, temveč naj bi raje zagotovil sistematičen model, v katerega bi bilo vključenih vseh pet opcij, kot analitične dimenzije empirične stvarnosti kot take. To je mogoče doseči na osnovi prisilnega ali kolektivnega razumevanja reda, multidi menzionalnega razumevanja delovanja in analitičnega razumevanja odnosov med različnimi ravnemi empirične organizacije.

V tem poglavju se nisva nameravala zavzemati za kateregakoli od navedenih predlogov za povezavo ali mu nasprotovati. Najin namen je bil, da jih vse skleneva v krog ter tako razmejliva kot nov pojav v sociološkem diskurzu in ta novi diskurz priporočiva celotni skupnosti.

Prevedel Marjan Kokot

Opombe

- 1 Jeffrey C. Alexander: *Action and Its Environments. Towards a New Synthesis.* (Delovanje in njegova okolja. Novi sintezi nasproti.) New York: Columbia University Press, 1988, 9. pogl.: From Reduction to Linkage: The Long View of the Micro-Macro Debate, str. 257-298)

Literatura

- Alexander, Jeffrey C. 1982a. *Positivism, Presuppositions, and Current Controversies*, v *Theoretical Logic in Sociology*, zv. I. Berkeley in Los Angeles: University of California Press.
- Alexander, Jeffrey C. 1982b. *The Antinomies of Classical Thought: Marx and Durkheim*, v *Theoretical Logic in Sociology*, zv. II. Berkeley in Los Angeles: University of California Press.
- Alexander, Jeffrey C. 1983a. *The Classical Attempt at Synthesis: Max Weber*, v *Theoretical Logic in Sociology*, zv. III. Berkeley in Los Angeles: University of California Press.
- Alexander, Jeffrey C. 1983b. *The Modern Reconstruction of Classical Thought: Talcott Parsons*, v *Theoretical Logic in Sociology*, zv. IV. Berkeley in Los Angeles: University of California Press.
- Alexander, Jeffrey C. 1984a. "Structural Analysis: Some Notes on Its History and Prospects." *Sociological Quarterly* 25 (1):5-26.
- Alexander, Jeffrey C. 1984b. "The Parsons revival in Germany." *Sociological Quarterly* 2:394-412.
- Alexander, Jeffrey C. 1985. "The Individualist Dilemma in Phenomenology and Interactionism: Towards a Synthesis with the Classical Tradition", v S. N. Eisenstadt in H. J. Helle, ur., *Perspectives on Sociological Theory*, zv. I. Beverly Hills, Calif.: Sage.
- Alexander, Jeffrey C. 1987. *Twenty Lectures: Sociological Theory Since World War II.* New York: Columbia University Press.
- Alexander, Jeffrey in Paul Colomy. 1985. "Towards Neo-Functionalism: Eisenstadt's Change Theory and Symbolic Interactionism." *Sociological Theory* 3(2):11-23.
- Alexander, Jeffrey, Bernhard Geisen, Richard Münch in Neil Smelser. 1987. *The Micro-Macro Link.* Berkeley in Los Angeles: University of California Press.
- Althusser, Luis in Etienne Balibar. 1970. *Reading Capital.* London: New Left Books.

- Bales, Robert F. 1951. *Interaction Process Analysis*. New York: Free Press.
- Becker, Howard S. 1963. *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*. Glencoe, Ill.: Free Press.
- Becker, Howard S. 1984. *Art Worlds*. Berkeley: University of California Press.
- Bellah, Robert N. 1970. "Father and Son in Confucianism and Christianity", v Bellah, *Beyond Belief*, str. 76-97. New York: Harper and Row.
- Berlin, Isaiah. 1954. *Historical Inevitability*. New York: Oxford University Press.
- Blau, Peter. 1964. *Exchange and Power in Social Life*. New York: Free Press.
- Blau, Peter. 1977. *Inequality and Heterogeneity*. New York: Free Press.
- Blumer, Herbert. 1969. *Symbolic Interactionism*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Boudon, Raymond. 1977. *Effets pervers et ordre social*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Coleman, James. 1966. "Foundations for a Theory of Collective Decisions." *American Journal of Sociology* 71:615-27.
- Coleman, James. 1987. "Title of Article," v Alexander et al., ur., *The Micro-Macro Link*. Berkeley in Los Angeles: University of California Press.
- Collins, Randall. 1975. *Conflict Sociology*. New York: Academic Press.
- Collins, Randall. 1981. "On the Microfoundations of Macrosociology." *American Journal of Sociology* 86:984-1014.
- Durkheim, Emile. 1933 /1893/. *The Division of Labor in Society*. New York: Free Press
- Durkheim, Emile. 1938 /1895/. *The Rules of Sociological Method*. New York: Free Press.
- Durkheim, Emile. 1951 /1897/. *Suicide*. New York: Free Press.
- Durkheim, Emile. 1965 /1912/. *The Elementary Forms of Religious Life*. New York: Free Press.
- Eder, Klaus. 1983. "The New Social Movements in Historical Perspective, or: What Is New in the 'New' Social Movements?" Neobjavljeni članek. München.
- Freud, Sigmund. 1928 /1927/. *Future of an Illusion*. New York: Norton.
- Freud, Sigmund. 1959 /1921/. *Group Psychology and the Analysis of the Ego*. New York: Norton.
- Freud, Sigmund. 1961 /1923/. *The Ego and the Id*. New York: Norton.
- Freud, Sigmund. 1961 /1930/. *Civilization and Its Discontents*. New York: Norton.
- Garfinkel, Harold. 1963. "A Conception of and Experiments with 'Trust' as a Condition of Concerted Stable Actions," v O. J. Harvey, ur., *Motivation and Social Interaction*, str. 187-238. New York: Ronald Press.
- Garfinkel, Harold. 1967. *Studies in Ethnomethodology*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Garfinkel, Harold, Michael Lynch in Eric Livingston. 1981. "The Work of a Discovering Science Construed with Materials from the Optically Discovered Pulsar." *Philosophy of Social Science* 11:131-58.
- Giddens, Anthony. 1971. *Capitalism and the Modern Social Theory*. London: Cambridge University Press.
- Giddens, Anthony. 1976. *New Rules of Sociological Method*. London: Hutchinson.
- Giddens, Anthony. 1979. *Central Problems in Social Theory*. London: Macmillan.
- Giesen, Bernhard. 1980. *Makrosoziologie*. Hamburg: Hoffman und Campe.
- Giesen, Bernhard in C. Lau. 1981. "Zur Anwendung darwinistischer Erklärungsstrategien in der Soziologie." *Kölner Zeitschrift für Sozialpsychologie* 33(2):229-56.
- Giesen, Bernhard in Michael Schmid. 1977. "Methodologischer Individualismus und Reduktionismus," v E. Eberlein in J. J. Kondratowitz, ur., *Psychologie statt Soziologie*, str. 24-47. Frankfurt/New York: Campus.
- Godelier, Maurice. 1967. "System, Structure, and Contradiction in 'Capital'," v Ralph Miliband in John Saviile, ur., *The Socialist Register*. New York: Monthly Review Press.
- Goffman, Erving. 1959. *The Presentation of Self in Everyday Life*. New York: Doubleday.
- Goffman, Erving. 1974. *Frame Analysis*. New York: Doubleday.
- Goldstein, L. 1956. "The Inadequacy of the Principle of Methodological Individualism". *Journal of Philosophy* 53:801-13.
- Goldstein, L. 1958. "The Theses of Methodological Individualism". *British Journal for the Philosophy of Science* 9:1-11.
- Goode, William J. 1960. "A Theory of Role Strain." *American Sociological Review* 25:483-96.
- Goode, William J. 1979. *The Celebration of Heroes: Prestige as a Social Control System*. Berkeley in Los Angeles: University of California Press.
- Habermas, Jürgen. 1970. *Toward a Rational Society*. Boston: Beacon.
- Habermas, Jürgen. 1973. *Theory and Practice*. Boston: Beacon.
- Habermas, Jürgen. 1984. *Reason and the Rationalization of Society. Theory of Communicative Action*, zv. 1. Boston: Beacon.
- Haferkamp, Hans. 1986. *Soziales Handeln. Theorie elementarer internationalen und komplexer Handlungszusammenhänge*. Bremen.
- Handel, Warren. 1979. "Normative Expectations and the Emergence of Meaning as Solutions to Problems: Convergence of Structural and Interactionist Views." *American Journal of Sociology* 84:85-81.

- Hayek, Frederick. *The Counter-Revolution of Science: Studies on the Abuse of Reason*. Glencoe, Ill.: Free Press.
- Hirsch, J. D. 1974. *Staatsapparat und Reproduktion des Kapitals*. Frankfurt: Suhrkamp.
- Homans, George. 1958. "Social Behavior as Exchange." *American Sociological Review* 63:597-606.
- Homans, George. 1961. *Social Behavior: Its Elementary Forms*. New York: Harcourt, Brace and World.
- Knorr-Cetina, Karin in Aaron Cicourel, ur. 1981. *Advances in Social Theory and Methodology: Towards an Integration of Micro and Macro Sociology*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Knorr-Cetina, Karin in Michael Mulkay, ur. 1983. *Science Observed: New Perspectives on the Social Study of Science*. Beverly Hills, Calif.: Sage.
- Levy, Marion. 1949. *The Family Revolution in China*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Lewis, J. David in Richard L. Smith. 1980. *American Sociology and Pragmatism: Mead, Chicago Sociology and Symbolic Interactionism*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lieberman, Stanley. 1980. *A Piece of the Pie*. Berkeley in Los Angeles: University of California Press.
- Lindenberg, Siegwald. 1977. "Individuelle Effekte. Kollektive Phänomene und das Problem der Transformation," v K. Eichner in W. Habermehl, ur., *Probleme der Erklärung sozialen Verhaltens*, str. 46-84. Misenheim/Glan: Hain.
- Lindenberg, Siegwald. 1983. "The New Political Economy: Its Potential and Limitations for the Social Science in general and for Sociology in Particular," v Wolfgang Sudeur, ur., *Ökonomische Erklärung Sozialen Verhaltens*, str. 7-66. Duisburg: Sozialwissenschaftliche Kooperative.
- Luckmann, Thomas. 1984. "Bemerkungen zu Gesellschaftsstruktur Bewusstseins Formen und religion in der modernen Gesellschaft." Članek, predstavljen na letnem srečanju sociologov v Dorfenundu.
- Luhmann, Niklas. 1979. *Trust and Power*. New York: Wiley.
- Maines, David. 1977. "Social Organization and Social Structure in Symbolic Interactionist Thought." *Annual Review of Sociology* 3:309-17.
- Mandelbaum, M. 1955. "Societal Facts." *British Journal of Sociology* 6:309-17.
- Mandelbaum, M. 1957. "Societal Laws". *British Journal for the Philosophy of Science* 8:211-24.
- Malewski, A. 1967. *Verhalten und Interaktion* Tübingen, Zahodna Nemčija: Mohr.
- Marcuse, Herbert. 1963. *One Dimensional Man*. Boston: Beacon.
- Marx, Karl. 1963/1844/. "Economic and Philosophical Manuscripts," v T. B. Bottomore, ur., *Karl Marx: Early Writings*. New York: McGraw-Hill.
- Marx, Karl. 1965 /1845/. "Theses on Feuerbach," v Nathan Rotenstreich, ur. *Basic Problems of Marx's Philosophy*. Indianapolis: Bobbs-Merrill.
- Lloyd D. Easton in Kurt H. Guddat, ur., *Writings of the Young Marx on Philosophy and Society*. New York: Doubleday.
- Mead, George Herbert. 1964 /1934/. "Selections from *Mind, Self and Society*," v Anselm Strauss, ur. *George Herbert Mead on Social Psychology*, str. 165-282. Chicago: University of Chicago Press.
- Merton, Robert K. 1968. "Continuities in the Theory of Reference Groups and Social Structures," v *Social Theory and Social Structure*, str. 334- 440. New York: Free Press.
- Molotch, Harvey in Deidre Boden. 1985. "Talking Social Structure: Discourse, Domination, and the Watergate Hearings." *American Sociological Review* 50:273-288.
- Münch, Richard. 1981. "Socialisation and Personality Development from the Point of View of Action Theory: the Legacy of Durkheim." *Sociological Inquiry* 51:311-54.
- Münch, Richard. 1981-1982. "Talcot Parsons and the Theory of Action. Parts I. in II." *American Journal of Sociology* 86-87:709-39, 771-826.
- Nagel, Ernest. 1961. *The Structure of Science*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Offe, Claus. 1984 /1972/. *Contradictions of the Welfare State*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Oevermann, Ulrich. 1979. "Die Methodologie einer objektiven Hermenevtik," v H. G. Soeffner, ur., *Interpretativen Verfahren in den sozial und Textwissenschaften*, str. 353-434. Stuttgart.
- Opp, K. D. 1972. *Verhaltenstheoretische Soziologie*. Stuttgart: Enke.
- Pasons, Talcott. 1937. *The Structure of Social Action*. New York: Free Press.
- Pasons, Talcott. 1954. *Essays in Sociological Theory*. New York: Free Press.
- Pasons, Talcott. 1963. *Social Structure and Personality*. New York: Free Press.
- Pasons, Talcott in N. J. Smelser. 1956. *Economy and Society*. New York: Free Press.
- Pasons, Talcott in Robert F. Bales, ur. 1955. *Family, Socialisation, and Interaction Process*. New York: Free Press.
- Pinch, T. J. in H. M. Collins. 1984. "Private Science and Public Knowledge." *Social Studies in Science* 14:521-46.
- Popper, Karl. 1958. *The Open Society and Its Enemies*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Popper, Karl. 1961. *The Poverty of Historicism*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Schegloff, Emmanuel. 1986. "The Routine as Achivement." *Human Studies* 9:111-151.

- Schluchter, Wolfgang. 1979. "The Paradoxes of Rationalization," v Guenther Roth in W. Schluchter, *Max Weber's Vision of History*, str. 11- 64. Berkeley in Los Angeles: University of California Press.
- Schluchter, Wolfgang. 1981. *The Rise of Western Rationalization*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Schmid, Michael. 1982. *Theorie sozialen Wandels*. Opladen: Westdeutscher Verlag.
- Simmel, Georg. 1950. "Fundamental Problems of Sociology," v Kurt H. Wolff, ur., *The Sociology of Georg Simmel*, str. 3-25. New York: Free Press.
- Simmel, Georg. 1955. "Conflict," v *Conflict and the Web of Group Affiliation*, str. 11-123. New York: Free Press.
- Simmel, Georg. 1977. *Problems of the Philosophy of History*. New York: Free Press.
- Skocpol, Theda. 1979. *States and Social Revolutions*. New York: Cambridge University Press.
- Slater, Philip. 1961. "Parental Role Differentiation." *American Journal of Sociology* 67:296-308.
- Slater, Philip. 1966. *Microcosm*. New York: Wiley.
- Slater, Philip. 1968. *The Glory of Hera*. Boston: Beacon.
- Smelser, Niel J. 1959. *Social Change in the Industrial Revolution*. Chicago: University of Chicago Press.
- Smelser, Niel J. 1962. *Theory of Collective Behavior*. New York: Free Press.
- Smith, Adam. 1776. *The Wealth of Nations*.
- Smith, Dorothy. 1984. "Textually Mediated Social Organization." *International Social Science Journal* 36:59-75.
- Strauss, Anselm. 1978. *Negotiations: Varieties, Contexts, Processes and Social Order*. San Francisco: Josey-Bass.
- Stryker, Sheldon. 1980. *Symbolic Interactionism*. Menlo Park, Calif.: Benjamin Cummings.
- Thompson, E. P. 1978. *The Poverty of Theory and Other Essays*. London: Merlin.
- Treiman, Donald. 1977. *Occupational Prestige in Comparative Perspective*. New York: Wiley.
- Watkins, J. 1952. "The Principle of Methodological Individualism." *British Journal for the Philosophy of Science* 3:186-89.
- Watkins, J. 1959 /1957/. "Historical Explanation in the Social Sciences," v P. Gardiner, ur. *Theories of History*, str. 503-14. New York: Free Press.
- Weber, Max. 1946 /1916/. "Religious Rejections of the World and Their Directions," v Hans Gerth in C. Wright Mills, ur. *From Max Weber*, str. 324-59. New York: Oxford University Press.
- Weber, Max. 1949 /1905/. "A Critique of Eduard Meyer's Methodological Views," v M. Weber, *Methodology of the Social Sciences*, str. 113-63. New York: Free Press.
- Weber, Max. 1975 /1903-1906/. *Roscher and Knies*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Weber, Max. 1978. *Economy and Society*. Berkeley in Los Angeles: University of California Press.
- Wippler, Reinhard. 1978. "Nicht-intendierte sozial Folgen individuelle Handlungen." *Soziale Welt* 29:155-79.
- Wright, Erik Olin. 1978. *Class, and the State*. London: New Left Books.